

بسم الله الرحمن الرحيم

پاسخ فعالیت‌ها و پرسش‌های نمونه تاریخ ۱

ایران و جهان باستان

تهیه کننده: بهرام شفیعی

سرگروه تاریخ منطقه آب‌پخش - دبیر تاریخ دبیرستان

استعدادهای درخشان برازجان - استان بوشهر

سال تحصیلی ۱۴۰۳ - ۱۴۰۴

آدرس وبلاگ شخصی:

Iran10000.blogfa.com

درس ۱ تاريخ دهم انسانی (تاريخ و تاريخ نگاری)

جواب فعالیت ۱ صفحه ۲ درس اول تاريخ دهم

مشخص کنید واژه تاریخ در هر یک از جمله‌های زیر چه معنایی دارد.

الف- تاریخ را باید به شیوه علمی و روشمند نوشت.

علم

ب- هنوز تاریخ برگزاری انتخابات شورای دانش آموزی مدرسه، تعیین نشده است.

روز

پ- تاریخ باستان مملو از جنگ و کشورگشایی است.

مجموعه حوادث و رویداد

جواب فعالیت ۲ صفحه ۴ درس اول تاريخ دهم

با توجه به مطالب سنگ نوشته بیستون، دلیل بیاورید که چرا این سنگ نوشته به عنوان یک سند تاریخی معتبر محسوب می‌شود.

به دلیل اینکه علاوه بر قدمت تاریخی آن، محتوای نوشته‌ها مربوط به دوران خود پادشاه بوده و به خاطر ماهیت این اثر (نوشته شدن بر روی سنگ) امکان تحریف مطالب آن در طول زمان صورت نگرفته، همچنین این اثر نشان دهنده توجه ایرانیان به نگارش آثار و فعالیت هایشان است.

جواب فعالیت ۳ صفحه ۶ درس اول تاريخ دهم

الف- به چند گروه تقسیم شوید و با راهنمایی دبیر خود، هر گروه یک موضوع تحقیق درباره تاریخ ایران باستان با

ویژگی‌هایی که برشمرده شد، ارائه دهید.

میتوانید از موضوعاتی مانند: زندگی اجتماعی و اقتصادی، اعتقادات مذهبی، نوع خوراک و پوشاک جامعه ایرانی و روابط خارجی حکومت‌ها در هر یک از دوره‌های هخامنشیان، اشکانیان و یا ساسانیان، جایگاه مذهب، آموزش و پرورش در عهد باستان و...؛ استفاده نمایید

ب فرض کنید می‌خواهید درباره اهمیت و نقش جاده ابریشم در دوره ساسانیان تحقیق کنید.

این سوال تحقیق میباشد!

با همفکری، پرسش‌های این تحقیق را کامل نمایید.

۱- جاده ابریشم از چه کشورها و سرزمین‌های می‌گذشت؟

۲- چه نوع کالاهای بازرگانی از طریق جاده ابریشم داد و ستد می‌شد؟

۳- جاده ابریشم از چه جهاتی به اقتصاد ایران کمک می‌کرد؟

۴- امنیت جاده ابریشم چگونه تأمین می‌شد؟

۵- جاده ابریشم چه اهمیت و نقشی در روابط فرهنگی ایران با دیگر کشورها داشت؟

نقش‌های مهمی در مبادلات سیاسی، اقتصادی و فرهنگی بین کشورهای مختلف نگاشته شده است.

جواب فعالیت ۴ صفحه ۶ درس اول تاریخ دهم

با مراجعه به کتابخانه مدرسه، محله یا کتابخانه شخصی خود، یکی از منابع دست اول یا دست دوم تاریخ را انتخاب کرده، سپس موضوعی از آن کتاب را تعیین نمایید و مطابق نمونه فیش صفحه بعد، فیش برداری کنید. موضوع اصلی را با توجه به علاقه خود تعیین کرده و موضوع فرعی را با توجه به آن تعیین می‌کنیم و در فیش، موارد خواسته شده را کامل کنید.

جواب فعالیت ۵ صفحه ۷ درس اول تاریخ دهم

مراحل پژوهش تاریخ را تکمیل کنید.

به ترتیب از راست به چپ:

۱- انتخاب موضوع

۲- تدوین پرورش های تحقیق

۳- شناسایی منابع

۴- گردآوری و تنظیم اطلاعات

۵- تحلیل و تفسیر اطلاعات

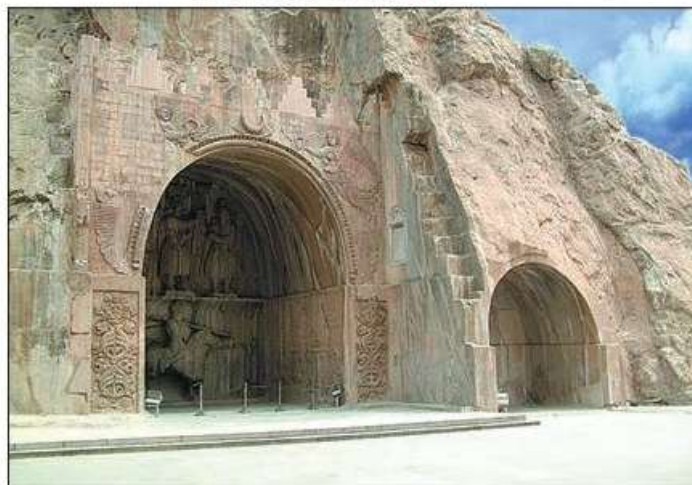
جواب فعالیت ۶ صفحه ۸ درس اول تاریخ دهم

منشور کورش - موزه بریتانیا در لندن

سکه اشکانی

طاق بستان - کرمانشاه

تصاویر بالا را به دقت نگاه کنید و بگویید چرا هر یک از آنها، منبع دست اول برای دوره خود هستند.

سکه اشکانی: حاوی اطلاعات مهمی از آن دوره است.

منشور کورش: افکار و شخصیت فرمانروا و رابطه‌اش با مردم را به طور واضح بیان می‌کند.

طاق بستان: نشان دهنده اعتقادات شخص پادشاه (خسرو پرويز) و معماری آن بیانگر طرح‌ها و هنر عصر ساسانی است. به طور کلی به دلیل اینکه بیانگر دقیق حال و اوضاع زمان خویش هستند.

جواب فعالیت ۲ صفحه ۹ درس اول تاریخ دهم

با مراجعه به کتابخانه مدرسه یا منزل خود، چند نمونه از منابع دست اول و دست دوم تاریخ ایران را فهرست نمایید. منابع اصلی تاریخ ایران در قرون نخستین اسلامی: کتاب‌های اخبار الطوال (دینوری)، فتوح البلدان (بلاذری) و تاریخ‌های طبری، سیستان، بلعمی، طبرستان و...

منابع دست دوم تاریخ ایران در مورد قرون نخستین اسلامی: تاریخ ایران بعد از اسلام (دکتر عبدالحسین زرین کوب)، تاریخ ایران در قرون نخستین اسلامی (اشپولر)، تاریخ ایران از ظهور اسلام تا دیالمه (عزیز الله بیات)، عصر زرین فرهنگ ایران (ریچارد فرای)

جواب فعالیت ۸ صفحه ۱۱ درس اول تاریخ دهم

به تصویر بالا دقت کنید و بگویید چرا بازگرداندن اشیای تاریخی به کشور اقدامی مهم و ارزشمند است؟ زیرا این اشیای بخشی از هویت و شناسنامه ملی کشور به حساب می‌آیند و می‌توانند به عنوان منابع دست اول به پژوهش‌های تاریخی کمک کنند و یا در تکمیل اطلاعات دوره‌های تاریخی مؤثر واقع شوند. بدین ترتیب باید در حفظ و نگهداری آن کوشا و سهیم باشیم.

جواب پرسش‌های نمونه درس اول تاریخ دهم صفحه ۱۱

۱- علم تاریخ را تعریف کنید؟

علمی است که به مطالعه جنبه‌های مختلف زندگی انسان‌ها و جامعه‌ها در گذشته می‌پردازد و علل و نتایج افکار و اعمال پیشینیان را بررسی و تحلیل می‌کند

۲- قلمرو و هدف علم تاریخ را بیان نمایید؟

شناخت و آگاهی نسبت به زندگی اجتماعی در گذشته است که شامل تمامی جنبه‌های فکری مذهبی سیاسی نظامی اقتصادی علمی حقوقی و هنری می‌شود.

۳- تفاوت‌های تاریخ نگاری نوین را با وقایع نگاری توضیح دهید؟

در وقایع نگاری، مورخان اغلب به تنظیم، ثبت و نگارش وقایع می‌پرداختند و توجه چندانی به بررسی علل، آثار و نتایج رویدادهای تاریخی نداشتند. عالوه بر آن عمده تمرکز این مورخان بر بیان حوادث سیاسی و نظامی و شرح حال فرمانروایان بود و به مسائل و موضوعات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی اهمیتی نمی‌دادند. در تاریخ نگاری نوین، اساس بر سنجش دقیق منابع، استناد به اسناد و مدارک معتبر و دوری از داستان پردازی قرار دارد.

در تاریخ نگاری نوین:

الف) علم تاریخ صرفاً به توصیف و شرح زندگانی و اقدامات فرمانروایان و امور سیاسی و نظامی محدود نمی‌شود، بلکه همه ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، هنری و... جوامع گذشته را در بر می‌گیرد.

ب) علم تاریخ صرفاً به ثبت و نقل رویدادهای گذشته بسنده نمی‌کند، بلکه زمینه‌ها، علل، نتایج و آثار حوادث تاریخی را نیز بررسی و تجزیه و تحلیل می‌نماید.

پ) در پژوهش‌های علمی تاریخ، از یافته‌های علوم و فنون مختلف مانند باستان شناسی، جامعه شناسی، فلسفه، جغرافیا، اقتصاد، زبان شناسی و... استفاده می‌شود.

۴- منابع دست اول پژوهش در تاريخ، چه ویژگی‌هایی دارند؟

به همه آثاری گفته می‌شود که در زمان وقوع حادثه یا نزدیکترین زمان به وقوع آن، نوشته شده‌اند. این نوع منابع دارای ویژگی منحصر به فردی هستند زیرا در همان زمان وقوع رویداد نوشته یا گفته شده‌اند.

۵- تاريخ چگونه به فهم زمان حال و درك مسائل پيش روی انسانها و جوامع كمك می‌کند؟

رویدادهای تاریخی اگرچه در زمان معینی در گذشته به وقوع پیوسته است، اما آثار، نتایج و پیامدهای این رویدادها، گذشته، حال و آینده را به یکدیگر پیوند می‌دهد. مثال: نتایج و تأثیرات تأسیس سلسله هخامنشیان، جنگهای صلیبی، نهضت رنسانس، کشفیات جغرافیایی و انقلابهای بزرگ معاصر، تحولاتی که پیامبران الهی و یا شخصیت‌های مهم علمی مانند افلاطون، ارسطو، کورش، ابن سینا، شاه اسماعیل صفوی، ناپلئون، امیرکبیر، مصدق و امام خمینی و... از این دست رویدادها هستند.

۶- تأثیر تاريخ را بر ميهن دوستی و تقويت هویت ملی توضیح دهید؟

مردمانی که برای نسلهای متوالی سرگذشت مشترکی داشته‌اند و سالیان طولانی در شادی‌ها و تلخ‌کامی‌ها، موفقیت‌ها و شکست‌های هم شریک بوده‌اند، بطور طبیعی نسبت به سرزمین و گذشته خود، احساس نوعی علاقه و دلبستگی خاص پیدا می‌کنند.

درس ۲ تاریخ دهم انسانی (تاریخ؛ زمان و مکان)

جواب فعالیت ۱ صفحه ۱۳ درس دوم تاریخ دهم

با استفاده از تقویم، اسامی ماه‌های جدول زیر را تکمیل کنید.

میلا دی	هجری قمری	هجری خورشیدی
ژانویه	محرم	فروردین
فوریه	صفر	اردیبهشت
مارس	ربیع الاول	خرداد
آوریل	ربیع الثانی	تیر
مه	جمادی الاول	مرداد
ژوئن	جمادی الآخر	شهریور
ژوئیه	رجب	مهر
اوت	شعبان	آبان
سپتامبر	رمضان	آذر
اکتبر	شوال	دی
نوامبر	ذی القعدة	بهمن
دسامبر	ذی الحجه	اسفند

جواب فعالیت ۲ صفحه ۱۵ درس دوم تاریخ دهم

الف- برداشت شما از معانی اسامی روزها در گاه‌شماری اوستایی چیست؟

اعتقادات برگرفته از آیین زرتشتی که در آن احترام به آفریدگار و اصول پاک اندیشی و درست‌کرداری و نیز جایگاه عناصر طبیعی (آب، باد، آتش و خاک) محترم شمرده می‌شد.

ب- به جدول صفحه قبل نگاه کنید و بگویید نام چه تعداد از روزهای ماه، با نام ماه‌های گاه‌شماری اوستایی یکسان است؟

با راهنمایی دبیر خود، مشخص کنید ه‌مزمانی روز و ماه در این گاه‌شماری با چه رویدادی همراه بود؟

نام چهارده روز با نام ماه‌های گاه‌شماری اوستایی مطابقت دارد.

پ- محاسب کبیسه در گاه‌شماری اوستایی چگونه انجام می‌شد؟
با تغییرات طبیعت، جلوس پادشاهان و یا اعتقادات مذهبی.

جواب فعالیت ۳ صفحه ۱۵ درس دوم تاریخ دهم

الف- با استفاده از فرمول‌های تطبیق و تبدیل سال‌های میلادی، هجری قمری و هجری شمسی که دبیر محترم در اختیار شما قرار می‌دهد، چند نمونه تطبیق و تبدیل سال‌های میلادی، هجری قمری و هجری شمسی را انجام دهید.
برای تبدیل سال شمسی به میلادی:

سال شمسی را با عدد ۶۲۱ (در صورتی که ماه آن قبل از ۱۱ دی باشد) و یا با عدد ۶۲۲.

در صورتی که ماه آن بین ۱۱ دی تا ۳۰ اسفند باشد) جمع می‌کنیم.

مثلاً سال ۱۳۵۰ ه.ش (سوم اسفند) را وقتی بخواهیم به سال میلادی تبدیل کنیم: میلادی $1972 = 1350 + 622$

فرمول تبدیل سال قمری به میلادی $(33/32 + 622 = \text{سال میلادی})$

مثلاً زاد روز فردی سال ۱۳۸۰ است و می‌خواهد این تاریخ شمسی را به سال میلادی تبدیل کند: $2002 = 1380 + 622$

ب- چه نوع گاه‌شماری‌هایی در تصویر بالا مشاهده می‌کنید؟ زاد روز خود را با این گاه‌شماری‌ها بنویسید.
گاه‌شماری شمسی، میلادی و قمری

جواب فعالیت ۴ صفحه ۱۶ درس دوم تاریخ دهم

با راهنمایی دبیر و همفکری با یکدیگر، توضیح دهید که تقسیم‌بندی‌های ردیف‌های ب، پ و ث براساس چه معیارهایی انجام گرفته است.

ردیف ب: نوع ابزار شکار و کار

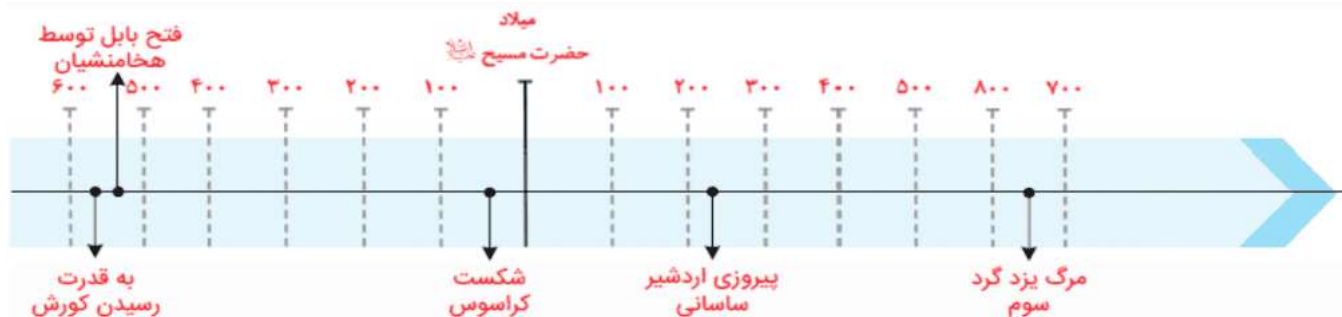
ردیف پ: شیوه زندگی از طبیعت گردی تا کشت و زرع

ردیف ث: ورود اسلام به سرزمین ایران

جواب فعالیت ۵ صفحه ۱۶ درس دوم تاریخ دهم

با راهنمایی دبیر خود رویدادهای زیر را بر روی نمودار خط زمان نشان دهید.

۱- ۵۵۹ ق.م.:- به قدرت رسیدن کوروش در پارس ۵۳۹ ق.م. : فتح مسالمت آمیز بابل توسط سپاه هخامنشی و صدور منشور کوروش ۳-۵۳ ق.م. : شکست کراسوس سردار معروف روم از سورنا سردار ایرانی ۴- ۲۲۴ م. : پیروزی اردشیر ساسانی بر آخرین پادشاه اشکانی ۵- ۶۵۱ م. : مرگ یزدگرد سوم، آخرین پادشاه ساسانی
برای بزرگ‌نمایی روی تصویر کلیک کنید.

جواب جست و جو و کاوش صفحه ۱۸ درس دوم تاريخ دهم

عوامل طبیعی و جغرافیایی بر سرنوشت برخی از رویدادهای مهم تاریخی، تأثیر چشمگیری داشته‌اند. به سه گروه تقسیم شوید و هر گروه بر روی تأثیر عوامل طبیعی بر رویدادهای تاریخی زیر، تحقیق کند و نتایج آن را به صورت روزنامه دیواری ارائه نمایید.

۱- مهاجرت اقوام آریایی از سکونتگاه نخستین در علفزارهای اوراسیا؛

۲- نبرد دریایی سالامیس میان ایرانیان و یونانیان در زمان خشایارشاى هخامنشى؛

۳- مقاومت آریو برزن در برابر سپاه اسکندر مقدونی.

این بخش جوابی برای کتاب ندارد؛ شما باید روزنامه دیواری برای این فعالیت درست کنید!

جواب پرسش‌های نمونه صفحه ۱۹ درس دوم تاريخ دهم

۱- چرا زمان و مکان، دو رکن علم تاریخ به شمار می‌روند؟

چون وقایع تاریخی، در زمان و مکانی مشخص رخ داده اند

۲- دو مورد از تفاوتها و شباهت های تقویم اوستایی با تقویم هجری شمسی را توضیح دهید.

۱- در تقویم اوستایی سال به دوازده ماه سی روزه تقسیم می شود در حالی که در تقویم ه. ش سال به شش ماه سی و یک روزه و پنج ماه سی روزه و یک ماه بیست و نه روزه تقسیم می شود - ۲- در تقویم اوستایی علاوه بر نام ماهها که از نام ایزدان گرفته شده، نام روزهای هر ماه هم از نام فرشتگان و

ایزدان گرفته شده بود ولی در تقویم هجری شمسی تنها نام ماهها از نام فرشتگان گرفته شده - تفاوت سوم این است که مبدأ دو تقویم با هم تفاوت دارد. در تقویم اوستایی، مبدأ بر تخت نشستن هر پادشاه بود ولی در تقویم ه. ش مبدأ هجرت پیامبر است. اولین شباهت این است که هر دو تقویم سال را به

دوازده ماه تقسیم می کنند - هر دو تقویم سال را به ۳۶۵ روز تقسیم می کنند و هر دو تقویم سال کیبسه دارند

۳- پنج مورد از عوامل جغرافیایی و محیطی را که بر رویدادهای تاریخی اثرگذار بوده اند، فهرست کنید.

زمین های حاصلخیز بین النهرین... کانال سوئز منجر به جنگ بین مصر و قدرت های بزرگ جهانی شد. اهمیت دریای مازندران... معادن طلا آمریکا شد.

۴- دو رویداد تاریخی را که عوامل جغرافیایی در آن نقش مهمی داشته اند، مثال بزنید.

جنگهای ایران و روس یا اعراب با اسراییل و... بر سر سرزمین

درس ۳ تاریخ دهم انسانی (باستان‌شناسی؛ در جست و جوی میراث فرهنگی)

جواب فعالیت ۱ صفحه ۲۳ درس سوم تاریخ دهم

اشیای آرامگاه توتنخامون و نقاشی غار لاسکو را به دقت ملاحظه کنید و با همفکری به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

الف- به نظر شما، باستان‌شناسان با بررسی اشیای صفحه قبل و نقاشی بالا، به چه اطلاعاتی درباره مردمان گذشته دست می‌یابند؟

نگرش مردمان گذشته به مسئله زندگی و مرگ، شناخت نیازهای اولیه بشر و اولویت آن- نوع خوراک و شیوه زندگی مردم- اعتقادات- هنر و فرهنگ ...

ب- این اطلاعات چه اهمیتی در شناخت گذشته دارد؟

اطلاعاتی درباره باور و نگرش‌های مردم گذشته که برایشان کاربردی بود و منبع ارزشمندی برای مطالعه و شناخت زندگی مردمان دوران پیش از تاریخ به شمار می‌رود.

جواب فعالیت ۲ صفحه ۲۷ درس سوم تاریخ دهم

به تصویر سر در موزه ایران باستان با دقت نگاه کنید و بگویید معماری آن با الگوگیری از کدام بنای تاریخی، طراحی شده است؟

ایوان کسری (طاق کسری)

جواب فعالیت ۳ صفحه ۲۸ درس سوم تاریخ دهم

با راهنمایی دبیر خود درباره دلایل اهمیت کاوش‌های باستان‌شناسی در مطالعه و شناخت دوران پیش از تاریخ، گفت‌وگو نمایید.

چون در دوران پیش از تاریخ آثار مکتوبی پیدا نشده، پس اطلاعات تاریخی از آن دوران ناقص می‌باشد، اما علم باستان‌شناسی در تکمیل انواع اطلاعات مربوط به این دوره مانند نوع سکونت‌گاه‌های انسان نخستین، چگونگی شکل‌گیری زندگی اجتماعی، ابزار، خوراک، کشاورزی و خانه‌سازی و شهرنشینی نقش مهمی دارد.

جواب فعالیت ۴ صفحه ۲۸ درس سوم تاریخ دهم

اهمیت درس باستان‌شناسی و تأثیر محتوای آن بر خود را در قالب یک گزارش کوتاه بیان کنید.

یافته‌های باستان‌شناسی این امکان را فراهم می‌آورد که فرد از جنبه‌های فرهنگی، هنری، اقتصادی، اجتماعی و ... زندگی انسان‌های گذشته آشنا شود و حوزه اطلاعاتش وسیع‌تر شود.

پرسش‌های نمونه صفحه ۲۸ درس سوم تاریخ دهم

۱- موضوع و هدف علم باستان‌شناسی چیست؟

علمی است که آثار باستانی و تاریخی را به منظور شناخت فرهنگ و شیوه زندگی انسان‌ها و جوامع گذشته، مطالعه و بررسی می‌کند و هدف آن، شناخت انسان و پژوهش در فرهنگ اوست.

۲- مراحل کار باستان‌شناسان را به ترتیب بیان کنید.

۱ (شناسایی و کشف ۲) حفاری ۳) استخراج و تنظیم اطلاعات

۳- چرا گورستان‌ها و آرامگاه‌ها کبی از محوطه‌های باستانی محسوب می‌شوند؟

به دلیل وجود اشیای داخل گورها است. این اشیا و نیز شیوه تدفین مردگان، معماری و مصالح آرامگاه‌ها، اطلاعات ارزنده‌ای را درباره نظام اجتماعی، باورها، فرهنگ، وضعیت اقتصادی و میزان پیشرفت‌های فنی مردمان و جوامع گذشته ارائه می‌کند.

۴- به نظر شما، چرا حفظ و مرمت آثار باستانی و میراث فرهنگی، وظیفه ای ملی و جهانی است؟

به خاطر اینکه این آثار به شناسایی هر چه بهتر تاریخ و فرهنگ یک ملت کمک فراوانی می‌کند و بدون آن بخش بزرگی از تاریخ آن کشور نیز ناشناخته خواهد ماند. در واقع این آثار معرف هویت تاریخی ملت‌ها هستند.

۵- نقش و اهمیت علم باستان‌شناسی را در شناخت دوره تاریخی توضیح دهید.

باستان‌شناسی به تکمیل اطلاعات منابع نوشتاری کمک می‌کند. از آنجا که بیشتر منابع نوشتاری مربوط به رویدادهای سیاسی و نظامی و شرح اقدامات فرمانروایان است، بنابراین یافته‌های علمی باستان‌شناسی، جنبه‌های دیگری از زندگی انسان‌ها مانند: اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را آشکار می‌کند و همچنین نقش مهمی در مرمت و نگهداری آثار باستانی دارد.

درس ۴ تاریخ دهم انسانی (پیدایش تمدن؛ بین‌النهرین و مصر)

جواب فعالیت ۱ صفحه ۳۲ درس چهارم تاریخ دهم

با همفکری: الف- دو مورد از تأثیرات آتش بر زندگی انسان‌های نخستین را بیان کنید.

۱- به کار گرفتن آن برای پخت و پز

۲- تبدیل تاریکی به روشنایی و سردی به گرمی

۳- کاهش ترس انسان از طبیعت

۴- برقراری ارتباط با محیط.

ب- توضیح دهید چرا آشنایی با آتش، شرایط مناسبی برای انسان، جهت زندگی در مناطق غیراستوایی پدید آورد؟

به دلیل اینکه مناطق غیر استوایی نسبت به مناطق استوایی هوا سرد تر است و نیاز به وجود آتش لازم بود، به دنبال آشنایی با آتش امکان یکجانشینی و کشاورزی در این مناطق مهیا شد.

جواب فعالیت ۲ صفحه ۳۲ درس چهارم تاریخ دهم

با همفکری: الف- بگویید به چه دلیل باستان‌شناسان، کهن‌ترین دوران زندگی انسان را عصر سنگ نامیده‌اند.

زیرا سنگ تنها ابزار انسان برای شکار و دفاع از خود در برابر حیوانات وحشی محسوب می‌شد که هم ساده و هم فراوان بود.

ب- به تصاویر ابزارهای سنگی و نمودار خط زمان دقت کنید و توضیح دهید: باستان‌شناسان بر اساس چه معیاری، دوره

پارینه سنگی را به دوره‌های قدیم، میانه و جدید تقسیم کرده‌اند؟

با توجه به نوع و تکامل ابزارهایی که از سنگ تهیه کرده‌اند.

جواب فعالیت ۳ صفحه ۳۴ درس چهارم تاریخ دهم

به نقشه دقت کنید و سپس ارتباط میان شرایط جغرافیایی و نخستین جوامع شسانی و کشاورزی را توضیح دهید.

مکان‌هایی که دارای وضعیت بارش مناسب و منابع آب کافی (مانند رودخانه و...) بودند، مورد توجه انسان‌ها قرار گرفت و به کارهای

کشاورزی و دامداری میل پیدا کردند و این خود موجب پدید آمدن روستاها و شهرها شد.

جواب جست‌وجو و کاوش صفحه ۴۱ درس چهارم تاریخ دهم

بر اساس برخی شواهد باستان‌شناختی و تاریخی، حضرت ابراهیم احتمالاً حدود چهار هزار سال پیش در اور، یکی از

شهرهای سومر به دنیا آمده است. او در این شهر، مبارزه خود را بر ضد ستاره پرستی و بت پرستی آغاز کرد. با رجوع به

مدخل ابراهیم در جلد دوم فرهنگ نامه کودکان و نوجوانان و یا جلد اول کتاب داستان پیامبران، نوشته علی موسوی

گرمارودی، سرگذشت حضرت ابراهیم را خلاصه کنید و در کلاس بخوانید.

حضرت ابراهیم در زمان پادشاهی نمرود در جنوب بین‌النهرین به دنیا آمد. حضرت ابراهیم پنهانی در غاری زاده شد؛ زیرا بر اساس گفته

ستاره‌شناسان آن دوران یک نفر خواهد آمد که یکتاپرست است و با نمرود مبارزه و او را سرنگون می‌کند. نمرود دستور داده بود این کودک

را پیدا کنند و بکشند. حضرت ابراهیم (ع) ضد ستاره پرستی و بت پرستی قیام کرد و یک روز همه بت‌ها را شکست و به یگانه پرستی دعوت

کرد. نمرود برای مجازات، او را درون آتش انداخت؛ اما به اذن خداوند، آتش تبدیل به گلستان شد.

پرسش‌های نمونه صفحه ۴۱ درس چهارم تاریخ دهم

۱- سه تفاوت عمده دوره گردآوری خوراک با دوره تولید خوراک را بنویسید.

پاسخ:

گردآوری خوراک: ۱- انسان‌ها بیشتر در غارها و پناه‌گاه‌های طبیعی می‌زیستند.

۲- خوراک خود را در طبیع می‌یافتند و یا از راه شکار به دست می‌آوردند.

۳- اعتقادات انسان ساده و مرتبط با نیروهای طبیعی بود.

تولید خوراک: ۱- ساختن خانه‌ها رواج یافت.

۲- کشاورزی تولید انواع محصولات رواج یافت.

۳- خدایان متعددی مورد پرستش قرار گرفت، پرستش‌گاه‌ها ساخته شد و آیین‌های مذهبی مرسوم شد.

۲- **ابداع کشاورزی چه پیامدهای مهمی برای بشر داشت؟**

۱ (کشاورزان جهت کاشت، داشت و برداشت محصول، از دوره گردی دست برداشتند و نخستین روستاها را به عنوان سکونت‌گاه‌های دائم، تاسیس کردند.

۲ (به خاطر تولید اضافه بر نیاز، عده‌ای به فعالیت دیگری غیر از تولید خوراک مانند ابزار سازی، سفالگری و پارچه بافی روی آوردند و در تولید این محصولات مهارت و تخصص یافتند.

۳ (در نتیجه تولید مازاد بر نیاز، داد و ستد میان روستاهای دور و نزدیک به تدریج آغاز شد که زمینه ساز آشنایی مردم مناطق با آداب و رسوم و اندیشه‌های یکدیگر بود.

۳- **تأثیر و نقش شرایط طبیعی و اقلیمی بین‌النهرین و مصر را در شکل‌گیری تمدن به شکل مقایسه‌ای توضیح دهید.**

در هر دو سرزمین میان دو رود و مصر، کشاورزی نقش مهمی در شکل‌گیری تمدن داشت. در سرزمین میان دو رود شهرهای متعددی تأسیس شد که با توجه به نبودن وحدت سیاسی، به صورت دولت-شهر اداره می‌شدند. شرایط نسبتاً باز جغرافیایی این سرزمین، ورود اقوام به این منطقه را آسان می‌کرد ولی در مصر به خاطر وجود دریای مدیترانه در شمال و صحرای گرم و خشک در شرق و غرب، ورود اقوام مهاجم، کمتر به این منطقه روی می‌داد و حکومت مصر نیز متمرکز بود.

۴- **شبهت‌ها و تفاوت‌های دین سومریان و مصریان باستان را با ذکر دلیل بیان کنید.**

سومریان، خدایان متعددی را می‌پرستیدند و اعتقاد داشتند که هر شهر از آن‌ خدایی است. آنان برای خدای شهر خویش پرستشگاه باشکوهی برپا نموده و قربانی و هدایای زیادی نثارش می‌کردند. آنان معتقد بودند که خدایان، انسان‌ها را برای خدمت به خود آفریده‌اند و اگر در این کار کوتاهی کنند، خدایان آنان را با فرو فرستادن سیل و طوفان تنبیه خواهد کرد.

مصریان باستان نیز خدایان زیادی را می‌پرستیدند. حداقل نام چندین هزار خدا در نوشته‌های مصری شناسایی شده است. البته مردم مصر خدایانشان را مهربان‌تر از خدایان سومری می‌پنداشتند شاید به این خاطر که زندگی در اطراف نیل آسان‌تر و مطبوع‌تر از زندگی در کنارهای دجله و فرات بود.

۵- **تأثیر حمورابی را بر تمدن بین‌النهرین، شرح دهید.**

او نظام سیاسی متمرکزی با اختیارات فرمانروا به وجود آورد. در زمینه کشاورزی، آبیاری، خرید و فروش برده، ارث و ازدواج و انواع جرم‌ها قانون‌نامه‌ای نوشت و حکومتش را هدیه خداوند می‌پنداشت. بخش عمده‌ی شهرت حمورابی در تاریخ، به خاطر قانون‌نامه‌ای است که از او بر

جای مانده و به عنوان نخستین سند قانون‌گذاری جهان به شمار می‌رود. این قانون‌نامه بعدها توسط حکومت‌های دیگر نیز مورد استفاده قرار گرفت.

درس ۵ تاریخ دهم انسانی (هند و چین)

جواب فعالیت صفحه ۴۶ تاریخ دهم انسانی

با مقایسه نقشه طبیعی تمدن‌های بین‌النهرین، مصر، هند و چین باستان، درباره زمینه‌های جغرافیایی مشترک این تمدن‌ها و تأثیرات آنها بر ویژگی اصلی تمدن‌های مذکور گفت و گو کنید.

ویژگی مشترک تمدن‌های بین‌النهرین، مصر، هند و چین باستان این است که وجود رودهای پرآب و زمین‌های آب‌رفتی کناره‌ی رودها در شکل‌گیری آنها نقش اساسی داشته است. تمدن در این سرزمین‌ها با کشاورزی و یک‌جانشینی آغاز شده است. نخستین مراکز جمعیتی و شهرها در کناره رودها ایجاد شده است.

جواب فعالیت صفحه ۴۸ تاریخ دهم انسانی

به نظر شما آثار کشف شده از آرامگاه شی هوانگک تی چه کمکی به مطالعه و شناخت تاریخ و تمدن چین باستان می‌کند؟

- شیوه‌ی تدفین

- آداب و رسوم

- ادوات نظامی

- نوع پوشش نظامیان

- آرای جنگی نظامیان

- هنر مجسمه‌سازی و موقعیت اجتماعی امپراتور در جامعه چین باستان را نشان می‌دهند.

جواب فعالیت صفحه ۴۹ تاریخ دهم انسانی

درباره چند اختراع مهم چینیان باستان به صورت گروهی تحقیق کنید و گزارش آن را در کلاس ارائه دهید. تولید کاغذ و راه انداختن صنعت چاپ، ساخت باروت، چنگال و چوب‌های غذاخوری، قطب‌نما، پول کاغذی، ذوب فلزات و ...

پرسش‌های نمونه صفحه ۴۹ درس پنجم تاریخ دهم

۱- دستاوردهای مهم تمدن سند را فهرست کنید

- شهرها بر اساس معماری و نقشه دقیق ساخته می‌شد - طراحی خیابان‌ها و معابر اصلی و فرعی با پهنای معین - داشتن پرستشگاه و حمام و انبار غله - تجهیز شهرها به سیستم دفع فاضلاب شهری - کشت محصولات متنوع کشاورزی مانند گندم و جو و پنبه و پرورش دام - شکوفایی هنر و صنعت.

۲- خاستگاه آیین برهمنی و ویژگی برجسته آن را توضیح دهید.

خاستگاه آن در میان آریاییان هند بود و دشواری مناسک و رسم پیچیده قربانی کردن از ویژگی‌های برجسته این آیین بود.

۳- نقش شی هوانگک تی و اهمیت اقدامات او را در تاریخ چین باستان شرح دهید.

او تشکیلات اداری و مالیاتی را نوسازی کرد و شبکه گسترده‌ای از جاده‌ها ساخت. به قصد رونق تجارت، مقیاس وزن‌ها و اندازه‌ها و عیار سکه‌ها را یکسان نمود و دیوار چین را برای جلوگیری از هجوم اقوام صحراگرد تکمیل کرد.

۴- سلسله هان، زمینه‌ساز چه تغییر و تحولاتی در چین شد؟

کشاورزی، صنعت، علم و فرهنگ، پیشرفت‌نمایی کرد و چینیان دست به ابداعات و اختراعات مهمی زدند. این سلسله حکومتی با گسترش

قلمرو خود از سمت جنوب و غرب با کشورها و تمدن‌های دیگر از جمله ایران، ارتباط سیاسی، اقتصادی و فرهنگی برقرار کرد. جاده معروف ابریشم که چین را از طریق ایران به اروپا متصل می‌کرد در دوره هان گشایش یافت.

۵- تأثیر اندیشه و تعلیمات کنفوسیوس را بر نظام سیاسی و اجتماعی چین از متن درس استنباط و بیان کنید.

کنفوسیوس بر نظام خانواده و تحکیم آن تأکید داشت - به موضوع رعایت احترام بین افراد جامعه بسیار معتقد بود و تبلیغ می‌کرد - بطور کلی آیین وی نوعی نظام اخلاقی را در جامعه چین ترویج می‌کرد که البته بعد از خودش گسترش یافت.

درس ۶ تاریخ دهم انسانی (یونان و روم)

جواب فعالیت صفحه ۵۴ تاریخ دهم انسانی

با همفکری، چند تفاوت نظام‌های مردم سالاری امروز را با مردم سالاری یونان باستان بیان کنید.

در نظام مردم سالاری یونان باستان فقط مردان بالغی که دارای پدر و مادری آتنی بودند و شهروند آنجا محسوب می‌شدند، حق رأی و اجازه شرکت در امور دولت - شهر داشتند و زنان، بردگان و بیگانگان مقیم آن شهر از این حقوق محروم بودند. به عبارتی مشارکت سیاسی فقط مخصوص عده خاصی بود، اما در **نظام مردم سالار امروزی** همه مردم یک کشور می‌توانند در انواع رأی‌گیری‌ها شرکت کنند و نمایندگان خود را برگزینند.

جواب فعالیت صفحه ۵۵ تاریخ دهم انسانی

با استفاده از نقشه طبیعی کشورهای یونان و ایتالیا، درباره ویژگی‌های جغرافیایی مشترک این کشورها که بر تاریخ و تمدن آنها تأثیر گذار بوده است، با یکدیگر گفت‌وگو کنید.

در این سرزمین‌ها به دلیل وجود جزایر و سواحل مناسب و طولانی، دریانوردی و داد و ستد بازرگانی با دیگر مناطق همجوار جریان داشت و این امر باعث آشنایی با دستاوردهای تمدنی مصر، شمال آفریقا، فینیقیه، آسیای صغیر و ایران و انتقال آن به اروپا می‌شد و به شکوفایی تمدن آنها کمک فراوانی می‌کرد.

جواب فعالیت صفحه ۵۹ تاریخ دهم انسانی

درباره وضع بردگان و موقعیت اجتماعی آنان در یونان و روم باستان تحقیق کنید و نتیجه آن را گزارش نمایید.

جنگ‌های مداوم در یونان باستان هزاران اسیر جنگی به همراه داشت که به عنوان برده مورد استفاده بودند و برخی بردگان در معادن نقره و اسپارت به کار مشغول بودند. طبق قوانین افلاطون کسی که برده خود را می‌کشت پاک شمرده می‌شد و کسی که برده دیگری را می‌کشت باید بهایش را به صاحب برده می‌داد. هومر گفته بود هر کس به بردگی گرفتار شود زئوس نیمی از خود او را می‌گیرد. ارسطو بردگان را پست‌تر و فرومایه‌تر از انسان‌های آزاده دانسته و معتقد بود که آنان برده زاده می‌شوند و برای خودشان بهتر است برده‌زاده شوند.

در روم برده‌ها در پایین هرم نظام اجتماعی جامعه که سخت‌ترین و کم‌اهمیت‌ترین کارها را انجام می‌دادند قرار داشتند. اسیران جنگی از برده‌ها به شمار می‌رفتند. برده‌ها هیچ گونه آزادی و حق انتخابی نداشتند. حتی در میان بردگان طبقات مختلف وجود داشت. بعنوان مثال زندگی روزانه یک برده که در معدن‌ها کار می‌کرد از زندگی روزانه برده تحصیل کرده‌ای که بعنوان یک معلم کار می‌کرد بسیار فاصله داشت.

پرسش‌های نمونه صفحه ۶۰ تاریخ دهم انسانی

۱- تأثیر عوامل جغرافیایی را بر شکل‌گیری دولت‌های یونانی بررسی کنید.

بخش وسیعی از یونان را کوه‌های صخره‌ای فرا گرفته است که در میان آنها فقط دشت‌های حاصلخیز کوچکی به چشم می‌خورد. در عوض موقعیت شبه جزیره‌ای این کشور و برخورداری از سواحل طولانی با خلیج‌ها و بریدگی‌های مناسب برای ایجاد لنگرگاه‌ها، شرایط مناسبی را برای کشتیرانی و دریانوردی فراهم کرده است. وجود جزیره‌های پراکنده و دیگر عوامل طبیعی که سرزمین یونان را از هم جدا می‌کرد که این مانع مهمی بر سر راه اتحاد سیاسی و اجتماعی آن کشور در دوره باستان بود، از این رو چندین دولت - شهر بوجود آمد.

۲- علل و پیامدهای جنگ‌های پلوپونزی را شرح دهید.

پس از پایان جنگ‌های یونان و ایران، دولت - شهر آتن به رهبری پریکلس، سیاستمدار آزادی‌خواه، به سرعت در مسیر پیشرفت و توسعه طلبی سیاسی و نظامی گام برداشت. در آن زمان دولت - شهرهای مختلف یونان به دو گروه رقیب و دشمن تبدیل شده بودند که آتن بر یکی و اسپارت بر دیگری

فرمان می‌راند. در فاصله ۴۳۱ تا ۴۰۴ ق.م. سلسله جنگ‌هایی میان دو گروه رقیب رخ داد که به جنگ‌های پلوپونزی مشهور است. حکومت هخامنشی در این جنگ‌ها به طور پنهانی به اسپارت کمک مالی می‌کرد. جنگ‌های پلوپونزی سرانجام با پیروزی اسپارت پایان یافت.

۳- به نظر شما چه عواملی موجب شکوفایی فلسفه و علوم در یونان باستان شده بود؟

عوامل جغرافیایی همچون وجود جزایر متعدد و دسترسی به دریاها که موجب رونق دریانوردی و تجارت دریایی با مردمان دیگر مناطق می‌شد و این در آشنایی با دستاوردهای فرهنگی و اقتصادی ملل دیگر تأثیر زیادی داشت. برخورداری از اقتصاد پویا و ثروت فراوان دولت-شهرهای یونانی به ویژه آتن، وجود اندیشه‌ها و افکار گوناگون در یونان، استفاده از کتب علمی کشورهای دیگر، وجود حکومت مردم سالار در برخی از دولت-شهرهای یونان.

۴- با توجه به مطالب درس‌های ۴، ۵ و ۶، دو تفاوت عمده نظام حکومتی یونان و روم را با شیوه حکومت در مصر و چین باستان، بیان کنید.

در حکومت‌های یونان و روم، نوعی نظام مردم سالار دیده می‌شد که هر چند رأی‌گیری و مشارکت سیاسی مخصوص عده خاصی بود ولی شخص حاکم یا امپراتور اختیارات مطلق نداشت. اما در سرزمین‌های مصر و چین، امپراتور و یا فرعون قدرتی مطلق داشت و اختیارات او تحت نظارت مجلس مشورتی مثل مجلس سنا (در روم) وجود نداشت. در سرزمین‌های یونان و روم قدرت متمرکز نبود. به خصوص یونان که بین دولت-شهرها قدرت‌های مستقلی وجود داشت. در سرزمین‌های یونان و روم، حاکمان نماینده خدایان محسوب نمی‌شدند ولی در ملل شرقی تا حدودی این شیوه مرسوم بود که امپراتور یا فرعون از جانب خدایان فرمان می‌راند.

۵- مهم‌ترین دستاوردهای رومیان باستان در حوزه معماری و مهندسی چه بود؟

ایجاد بناها و ساختمان‌های عمومی که در مواردی برای یادبود پیروزی‌های خود می‌ساختند - ایجاد شبکه پیشرفته‌ای از جاده‌های سنگ فرش شده (با بریدن تپه‌ها، کندن تونل، ساختن پل و پر کردن باتلاق‌ها) - ساخت استادیوم‌های ورزشی

۶- براساس نمودار خط زمان، مراحل تأسیس و گسترش امپراتوری روم باستان را به ترتیب بیان کنید.

پادشاهی رم - جمهوری رم - تسلط جمهوری رم بر سراسر ایتالیا - جنگ‌های کارتاژی و شکست کارتاژها - دیکتاتوری ژولیس - سزار - دیوکلسین امپراتور روم، امپراتوری را به دو بخش شرقی و غربی تقسیم کرد - رواج مسیحیت در رم و رسمیت آن در زمان تئودوسیوس کبیر - سقوط امپراتوری رم غربی

درس ۷ تاریخ دهم انسانی (مطالعه و کاوش در گذشته‌های دور)

جواب فعالیت صفحه ۶۲ تاریخ دهم انسانی

به پنج گروه تقسیم شوید و هر گروه با استفاده از مجموعه قصه‌های شاهنامه، یکی از داستان‌های زیر را خلاصه و گزارش آن را در کلاس بخوانید و بگویید هر یک از این داستان‌ها، متعلق به کدام یک از دوره‌های نمودار بالا است.

۱- داستان جمشید، ۲- داستان ضحاک ماردوش؛ ۳- داستان کاوه آهنگر؛ ۴- داستان سیاوش؛ ۵- داستان رستم و سهراب پاسخ قسمت اول بر عهده ی دانش آموزان است. برای مثال مورد اول و دوم ذکر می شود.

۱- داستان جمشید: جمشید از قدرتمندترین پادشاهان اسطوره‌ای در فرهنگ ایران زمین است که به ایجاد نظام طبقاتی و جامعه مدنی پرداخت و مردم را با مشاغل شهری مانند نساجی، خیاطی، معماری، پزشکی، صنعتگری، کشتی رانی و استخراج سنگهای قیمتی آشنا کرد. جمشید در تمام ملتهای منطقه جایگاه ویژه ای دارد. برای نمونه در بسیاری از کتب تاریخ عربی بارها به نیکی و درستی از وی یاد شده است. نسبت دادن شهر پارسه داریوش شاه به نام تخت جمشید از دیگر نمونه های بزرگی و شکوه اوست.

جشن نوروز یادگار روز تاجگذاری اوست که به دو بخش نوروز عامه و خاصه تقسیم می شود. از اقدامات دیگر جمشید، تقاضای جاودانگی برای نوع بشر است که مورد پذیرش اهورا مزدا واقع شد. ساختن و رجمکرد (بهشت زمینی) نیز برای بقای نسل انسان ها پس از یخبندان مهر کوشان بود که از کارهای دیگر اوست. جمشید با داشتن قدرتی بی پایان و ملتی سالم و جاودان دچار غرور شد و این موفقیت های یزدانی را به خود نسبت داد. از این رو دچار خشم الهی گشت و فره ایزدی از او دور شد. و به جای وی پادشاهی سفاک از عربستان به نام ضحاک بر تخت نشست که سال ها مردم را آزار و شکنجه داد تا این که یکی از نوادگان جمشید به نام فریدون به پشتیبانی کاوه آهنگر قدرت را به دست گرفت و ضحاک را به فرمان سروش در کوه البرز زندانی ساخت. لایه های اجتماعی زمان جمشید را احیا کرد و به گستر قلمرو سلطنتی خود از ایران به توران و روم پرداخت. او جشن مهرگان را به عنوان روز جلوس خود پایه گذاری کرد وی پیرو آیین مهر یا میترائیسم بود. فریدون پس از مدتی پادشاهی، محدوده فرمانروایی خود را بین سه پسرش ایرج و سلم و تور تقسیم کرد اما سلم و تور بر اثر حسادت، ایرج را کشتند زیرا خواستار ایران جایگاه فرمانروایی او بودند. بعدها فرزند ایرج، منوچهر انتقام پدر را گرفت و پادشاهی ایران بزرگ را عهده دار شد.

۲- داستان ضحاک ماردوش: ضحاک فرزند امیری نیک سرشت و دادگر به نام «مرداس» بود. اهریمن که در جهان جز فتنه و آشوب کاری نداشت کمر به گمراه کردن ضحاک جوان بست. به این مقصود خود را به صورت مردی نیکخواه و آراسته درآورد و پیش ضحاک رفت و سر در گوش او گذاشت و سخن های نغز و فریبنده گفت. ضحاک فریفته او شد. آنگاه اهریمن گفت: «ای ضحاک، می خواهم رازی با تو در میان بگذارم. اما باید سوگند بخوری که این راز را با کسی نگویی»، ضحاک سوگند خورد. اهریمن وقتی مطمئن شد گفت: «چرا باید تا چون تو جوانی هست پدر پیرت پادشاه باشد؟ چرا سستی می کنی؟ پدرت را از میان بردار و خود پادشاه شو. همه کاخ و گنج و سپاه از آن تو خواهد شد.» ضحاک که جوانی تهی مغز بود دلش از راه به در رفت و در کشتن پدر با اهریمن یار شد. اما نمی دانست چگونه پدر را نابود کند. اهریمن گفت: «غم مخور چاره این کار با من است.» مرداس باغی دلکش داشت. هر روز بامداد برمی خواست و پیش از دمیدن آفتاب در آن عباد می کرد. اهریمن بر سر راه او چاهی کند و روی آن را با شاخ و برگ پوشاند. روز دیگر مرداس نگون بخت که برای عبادت می رفت در چاه افتاد و کشته شد و ضحاک ناسپاس بر تخت شاهی نشست. چون ضحاک پادشاه شد، اهریمن خود را به صورت جوانی خردمند و سخنگو آراست و نزد ضحاک رفت و گفت: «من مردی هنرمندم و هنرم ساختن خورشها و غذاها می دانم. ضحاک ساختن غذا و آراستن سفره را به او واگذار کرد. اهریمن سفره بسیار رنگینی با خورش های گوناگون و گوارا از پرندگان و چهارپایان، آماده کرد. ضحاک خشنود شد. روز دیگر سفره رنگین تری فراهم کرد و همچنین هر روز غذای بهتری می ساخت. روز چهارم ضحاک شکم پرور چنان شاد شد که رو به

جوان کرد و گفت: «هر چه آرزو داری از من بخواه.» اهریمن که جویای این فرصت بود گفت: «شاه، دل من از مهر تو لبریز است و جز شادی تو چیزی نمی‌خواهم. تنها یک آرزو دارم و آن اینکه اجازه دهی دو کتف تو را از راه بندگی ببوسم.» ضحاک اجازه داد. اهریمن لب بر دو کتف شاه گذاشت و ناگاه از روی زمین ناپدید شد. بر جای لبان اهریمن، بر دو کتف ضحاک دو مار سیاه روید. مارها را از بن بریدند، اما به جای آنها بی‌درنگ دو مار دیگر روئید. ضحاک پریشان شد و در پی چاره افتاد. پزشکان هر چه کوشیدند سودمند نشد. وقتی همه پزشکان درماندند اهریمن خود را به صورت پزشکی ماهر درآورد و نزد ضحاک رفت و گفت: سر بریدن ماران سودی ندارد.

داروی این درد مغز سر انسان است. برای آنکه ماران آرام باشند و گزندی نرسانند چاره آنست که هر روز دو تن را بکشند و از مغز سر آنها برای ماران خورش بسازند. شاید از این راه سرانجام، ماران بمیرند. اهریمن که با آدمیان و آسودگی آنان دشمن بود، می‌خواست از این راه همه مردم را به کشتن دهد و نسل آدمیان را براندازد. در همین روزگار بود که جمشید را غرور گرفت و فره ایزدی از او دور شد. ضحاک فرصت را غنیمت دانست و به ایران تاخت. بسیاری از ایرانیان که در جستجوی پادشاهی نو بودند به او روی آوردند و بی‌خبر از جور و ستمگری ضحاک او را بر خود پادشاه کردند. ضحاک سپاهی فراوانی آماده کرد و به دستگیری جمشید فرستاد. جمشید تا صد سال خود را از دیده‌ها پنهان می‌داشت. اما سرانجام در کنار دریای چین بدام افتاد. ضحاک فرمان داد تا او را با اربه به دو نیم کردند و خود تخت و تاج و گنج و کاخ او را صاحب شد. جمشید سراسر هفتصد سال زیست و هر چند به فره و شکوه او پادشاهی نبود سرانجام به تیره بختی از جهان رفت. جمشید دو دختر خوب رو داشت: یکی «شهر نواز»، و دیگری «ارنواز». این دو نیز در دست ضحاک ستمگر اسیر شدند و از ترس به فرمان او درآمدند. ضحاک هر دو را به کاخ خود برد و آنان را با دو تن به پرستاری ماران گماشت. گماشتگان ضحاک هر روز دو تن را به ستم می‌گرفتند و به آشپزخانه می‌آوردند تا مغزشان را طعمه ماران کنند. اما شهرنواز و ارنواز و آن دو تن که نیکدل بودند و تاب این ستمگری را نداشتند هر روز یکی از آنان را آزاد می‌کردند و روانه کوه و دشت می‌نمودند و به جای مغز او از مغز سر گوسفند خورش می‌ساختند. ضحاک سالیان دراز به ظلم و بی‌داد پادشاهی کرد و گروه بسیاری از مردم بی‌گناه را برای خوراک ماران به کشتن داد. کینه او در دل‌ها نشست و خشم مردم بالا گرفت. یکشب که ضحاک در کاخ شاهی خفته بود در خواب دید که ناگهان سه مرد جنگی پیدا شدند و بسوی او روی آوردند. از آن میان آنکه کوچکتر بود و پهلوئی دلاور بود بر وی تاخت و گرز گران خود را بر سر او کوفت. آنگاه دست و پای او را با بند چرمی بست و کشان کشان بطرف کوه دماوند کشید، در حالی که گروه بسیاری از مردم در پی او روان بودند. ضحاک به خود پیچید و آهسته از خواب بیدار شد و چنان فریادی برآورد که ستونهای کاخ به لرزه افتاد. ارنواز دختر جمشید که در کنار او بود حیرت کرد و سبب این آشفتگی را جویا شد. چون دانست ضحاک چنین خوابی دیده است گفت باید خردمندان و دانشوران را از هر گوشه ای بخوانی و از آنها بخواهی تا خواب تو را تعبیر کنند.

ضحاک چنین کرد و خردمندان و خواب گزاران را به بارگاه خواست و خواب خود را باز گفت. همه خاموش ماندند جز یک تن که بی‌باک تر بود. وی گفت: «شاه، تعبیر خواب تو این است که روزگارت به آخر رسیده و دیگری بجای تو بر تخت شاهی خواهد نشست. «فریدون» نامی در جستجوی تاج و تخت شاهی بر میاید و ترا با گرز گران از پای در میاورد و در بند میکشد.» از شنیدن این سخنان ضحاک مدهوش شد. چون به خود آمد در فکر چاره افتاد. اندیشید که دشمن او فریدون است. پس دستور داد تا سراسر کشور را بجویند و فریدون را بیابند و به دست او بسپارند. دیگر خواب و آرام نداشت.

قسمت دوم ۱ - داستان جمشید: پیشدادیان ۲ - داستان ضحاک ماردوش: پیشدادیان ۳ - داستان کاوه ی آهنگر: پیشدادیان ۴ - داستان سیاوش: کیانیان ۵ -

داستان رستم و مهرباب: کیانیان

جواب فعالیت صفحه ۶۴ تاریخ دهم انسانی

به پنج گروه تقسیم شوید و با راهنمایی دبیر خود، هر گروه درباره زندگی نامه، آثار و خدمات علمی برجسته باستان‌شناسان زیر اطلاعاتی را در قالب پاورپوینت گردآوری و به کلاس ارائه نمایید.

۱- عزت الله نگهبان ۲- عیسی بهنام ۳- علی سامی ۴- یوسف مجید زاده ۵- صادق ملک شه میرزادی.
جواب این بخش نیز همانند فعالیت بالا بر عهده دانش آموز است!

جواب فعالیت صفحه ۶۵ تاریخ دهم انسانی

نمودار صفحه ۶۲ را با نمودار بالا مقایسه و تفاوت‌های آنها را بیان کنید.

تا حدود دو قرن پیش و قبل از اینکه خط میخی رمزگشایی و خوانده شود و کاوش‌های باستان‌شناسی آغاز گردد، آگاهی و درکی که ایرانیان از ادوار کهن تاریخ و تمدن خود داشتند، به مراتب متفاوت از آگاهی و شناختی بود که امروزه وجود دارد. تا آن زمان مورخان ایرانی بر پایه‌ی ترجمه‌ی خدای نامه‌های متعلق به دوران ساسانی و نیز داستان‌های شاهنامه‌ی فردوسی، تاریخ ایران در عهد باستان را به چهار دوره ۱- پیشدادیان ۲- کیانیان ۳- اشکانیان ۴- ساسانیان تقسیم می‌کردند.

ولی با کاوش‌های باستان‌شناسی و پژوهش‌های جدید تقسیم‌بندی جدیدی را مورخان از تاریخ ایران در دوره‌ی باستان ارائه کردند. که تفاوت‌های آن به شرح زیر است.

۱- در نمودار اول از دوران پیش از تاریخ و دوران پیش از آریایی هیچ‌گونه اثری دیده نمی‌شود. ۲- در نمودار دوم سلسله‌های پیشدادی و کیانیان جای خود را به سلسله‌های ماد و هخامنشیان دادند. ۳- در نمودار اول هیچ‌گونه خبری از زمان حکومت سلسله‌ها نبود ولی در نمودار دوم کلیه‌ی دوره‌ها تاریخ‌گذاری شدند.

جواب فعالیت صفحه ۶۶ تاریخ دهم انسانی

الف- به نظر شما چرا آثار و اشیای متعلق به دوران پیش از تاریخ، نقشی کلیدی در شناخت این دوره دارند؟

در دوران پیش از تاریخ به دلیل عدم اختراع خط، اطلاعات مستند و جامعی موجود نمی‌باشد به همین دلیل آثار و اشیاء متعلق به آن دوران تنها مستندات و مدارک شناخت دوران پیش از تاریخ می‌باشند.

ب- به تصویر آثار و بناهای بالا به دقت نگاه کنید و با راهنمایی دبیر خود بگویید این آثار و بناها، حاوی چه اطلاعاتی درباره گذشته هستند؟

۱- تاریخ سیامی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، دینی و هنری ۲- جغرافیای تاریخی ۳- شیوه‌ی معماری و شهرسازی ۴- نوع و شکل وسایله ۵- نوع و شکل لباس ۶- صنعت

پ- اشیاء و ابزارهای باستانی چه اطلاعاتی درباره سازندگان و استفاده‌کنندگان این آثار در اختیار محققان قرار می‌دهند؟

اطلاعاتی در رابطه با علوم و فنون گذشته برای ساخت وسایل و نشان‌دهنده آداب و رسوم و اعتقادات با توجه به نقاشی‌های روی ظرف و نوع نیاز متداول آن دوره می‌باشد.

جواب فعالیت صفحه ۶۷ تاریخ دهم انسانی

با توجه به روابطی که میان ایران با یونان و روم در دوران باستان وجود داشته است، استدلال کنید که چرا یک مورخ و محقق نباید تمام نوشته‌های مورخان یونانی و رومی درباره ایران را بی‌چون و چرا بپذیرد؟

زیرا همواره بین امپراتوری‌های یونان و روم با ایران رقابت‌های سیاسی و نظامی و اقتصادی وجود داشت و گاهی این رقابت‌ها منجر به جنگ می‌شد. مورخان یونانی و رومی همواره تحت تأثیر این رقابت‌ها و جنگ‌ها نوشته‌های یک‌جانبه‌ای به جای گذاشته‌اند که اصل بی‌طرفی و صداقت در آن رعایت نمی‌شد. از این رو نمی‌توان تمامی نوشته‌های آنان در مورد ایران را بی‌چون و چرا پذیرفت.

جواب فعالیت صفحه ۶۹ تاریخ دهم انسانی

به پنج گروه تقسیم شوید و با راهنمایی دبیر خود، هر گروه پنج منبع دست دوم یکی از دوران‌های زیر را شناسایی و در چند سطر معرفی نمایید:

- الف - **دوران پیش از تاریخ ایران**؛ ایران از آغاز اسلام (رومن گیرشمن) - تاریخ ایران باستان یا تاریخ مفصل ایران قدیم - تاریخ تمدن و فرهنگ ایران
- ب - **دوران ایلام و ماد**؛ تاریخ ایران باستان (دیاکونف) - تاریخ ایران باستان تا پایان سده ۱۸ (پیگولوسکایا و چند تن دیگر) - تاریخ ایران باستان (پیرنیا) - تاریخ ایران باستان - (دکتر عبدالحسین زرین کوب) تاریخ ایلام (پیرآمیه)
- پ - **دوران هخامنشیان**؛ تاریخ سیاسی هخامنشیان (داندامایف) - ایران باستان (بروسیوس) - داریوش و ایران (هینتس) - تاریخ شاهنشاهی هخامنشی (دکتر خنجی)
- ت - **دوران اشکانیان**؛ تاریخ ایران (دکتر خنجی) - تاریخ ایران از زمان باستان تا امروز (گرانوسکی) - تاریخ ایران از عهد باستان تا قرن ۱۸ (پیگولوسکایا) - تاریخ اشکانیان (میخایل میخائلوویچ) - تاریخ اجتماعی ایران (مرتضی راوندی)
- ث - **دوران ساسانیان**؛ شاهنشاهی ساسانی (دریایی) - تاریخ ساسانیان (زریاب) - تاریخ ده هزار ساله ایران (رضایی)

جواب پرسش‌های نمونه صفحه ۷۹ تاریخ دهم

۱- ایرانیان تا دویست سال پیش چه درکی از تاریخ دوره باستان خود داشتند؟

اطلاعات ایرانیان محدود به ترجمه خدای‌نامه‌های دوره ساسانی و داستان‌های شاهنامه بود و از سلسله‌های ایلام، ماد و هخامنشیان اطلاع نداشتند. به طور کلی اطلاعات ایرانیان در مورد تاریخ باستان بسیار گسترده نبود. عموم مورخان تا ۲۰۰ سال پیش، در میان سلسله‌های حکومتی ایران باستان، تنها از تاریخ ساسانیان اطلاع و شناخت نسبتاً خوبی داشتند و سلسله و شاهان اشکانی را تا حدودی می‌شناختند، اما چندان شناختی از سلسله‌های ایلام، ماد و هخامنشیان نداشتند و پادشاهان بزرگی چون کوروش و داریوش هخامنشی را به درستی نمی‌شناختند.

۲- چه عواملی شناخت تاریخی نسبت به ایران باستان را در دو قرن اخیر متحول کرده است؟

در دو قرن گذشته توجه و علاقه به تاریخ ایران باستان بطور چشمگیری افزایش یافت و عده زیادی از باستان‌شناسان و مورخان، تحقیقات گسترده‌ای را در باره تاریخ ایران در دوره باستان آغاز کردند. آگاهی‌های تاریخی تازه‌ای که در نتیجه خوانده شدن خط‌های باستانی و کاوش‌های باستان‌شناسی بدست آمد، نقش زیادی در توجه و گرایش این محققان به تاریخ آن دوره داشت.

۳- سه مورد از نتایج و دستاوردهای کاوش‌ها و تحقیقات جدید را درباره تاریخ ایران در عصر باستان توضیح دهید.

شناسایی سلسله‌های ماد و هخامنشی و قبل آن، آگاهی از تمدن نسبتاً پیشرفته در فلات ایران، تشخیص تاریخ واقعی از تاریخ افسانه‌ای و تقسیم بندی جدید تاریخ ایران پس از یافته‌های باستان‌شناسی

۴- پنج مورد از منابع غیر نوشتاری تاریخ ایران در دوران پیش از اسلام را نام ببرید.

تخت جمشید - آرامگاه کوروش در پاسارگاد - چغازنبیل - مجسمه سرباز اشکانی - نقش برجسته طاق بستان - نقش برجسته نقش رستم

۵- وضعیت تاریخ نگاری ایرانیان در دوران باستان را بررسی و تحلیل کنید.

اگر چه در ایران باستان مانند یونانیان به نوشتن کتابهای تاریخی اهمیتی داده نمی شد ولی شواهد نشان می دهد که ثبت و نگهداری وقایع مورد توجه بوده است. به نظر میرسد که وضعیت تاریخ نگاری ایران مانند یونان و روم مطلوب نبوده ولی به گفته هرودوت ، ایرانیان از شعور و آگاهی تاریخی بالایی برخوردار بوده اند.

درس ۸ تاریخ دهم انسانی (سپیده دم تمدن ایرانی)

جواب فعالیت صفحه ۷۲ تاریخ دهم انسانی

نقشه محوطه‌های باستانی در صفحه ۷۱ را با نقشه کنونی پراکندگی روستاها و شهرها در ایران مقایسه کنید و بگویید:

الف- چه نسبتی میان پراکندگی محوطه‌های باستانی، با پراکندگی روستاها و شهرها در زمان حال وجود دارد؟

به دلیل فقدان آب و خاک حاصلخیز در دوره ی پیش از تاریخ در همه ی نقاط ایران و مسائل امنیتی، همه ی محوطه های باستانی در کنار یا نزدیکی منابع آب و خاک و در میان کوه ها یا جلگه های حاصلخیز شکل می گرفتند تا ساکنان بتوانند به کار کشاورزی و دامداری بپردازند. اما امروزه به دلیل پیشرفت هایی که بشر در زمینه های مختلف دارد، این محدودیت ها از بین رفت و در اکثر مناطق، روستاها و شهرها شکل گرفته اند

ب- عوامل جغرافیایی و به ویژه آب و هوا، چه نقشی در پراکندگی محوطه‌های باستانی داشته است؟

از مؤثرترین عوامل شکل گیری محوطه‌های باستانی در نقاط مختلف بوده است. عواملی چون دریاها و راهای ارتباطی دریاها و کوهستان‌ها و رودها، بیشتر سکونت گاه‌ها را به سمت خود جذب کرده است و عوامل آب و هوایی به ویژه آب و هوای کوهستانی و سواحل نقش بسیار بالایی داشتند.

پ- سکونتگاه‌های باستانی استان محل زندگی و یا یکی از استان‌های هم جوار خود را بر روی نقشه مشخص نمایید.

تخت جمشید در استان فارس- بم در استان کرمان- شهر سوخته در استان سیستان و بلوچستان و ... نمونه‌های از این مواردند.

جواب فعالیت صفحه ۷۳ تاریخ دهم انسانی

تصویر ابزارهای سنگی صفحه قبل را به دقت ملاحظه کنید و بگوئید ابزارهای هر دوره چه تغییری کرده‌اند؟ به نظر شما

علت این تغیر چه بوده است؟

با توجه به پیشرفت بشر در زندگی، ادوات سنگی مورد استفاده ی انسان در هر دوره ای نسبت به دوره ی قبل از نظر تنوع، شکل و کار آمدی تغییرات زیادی می کرد. این تغییرات ناشی از رشد فکری انسان و افزایش نیاز های انسان در زندگی برای مواجه با طبیعت بود.

جواب فعالیت پایین صفحه ۷۳ تاریخ دهم انسانی

به تصاویر ظروف سفالی بالا و نیز تصاویر دیگری از ظروف سفالی دوره پیش از تاریخ که دبیر محترم به شما نشان

می‌دهد. به دقت توجه کنید و بگویید:

الف- چه نوع تصاویری بر روی ظروف سفالی نقاشی شده است؟

تصاویر حیوانات و گیاهان

ب- این تصاویر از چه جهاتی به باستان شناسان در تحلیل زندگی مردمان پیش از تاریخ کمک می کند؟ (دو مورد ذکر کنید)

۱. تاریخ گذاری نسبی محوطه های باستانی با استفاده از نوع سفال و با توجه به خمیر سفال (جنس)، رنگ و نق سفال.

۲. می توان لایحه های فرهنگی و استقرار در یک محوطه را تفکیک کرد.

۳. مقایسه ی فرهنگی محوطه های تاریخی.

۴. شناسایی آداب و رسوم، مذهب، اساطیر، نوع لباس، ابزار و الات، رسومات (نوع تدفین) و به پرستش خدایان پی برد.

جواب فعالیت صفحه ۷۵ تاریخ دهم انسانی

الف- با راهنمایی دبیر خود، تحقیق کنید که چرا شهر سوخته به این نام معروف شده است.

به دلیل آتش سوزی که در دو دوره بین سال های ۳۲۰۰ تا ۲۷۵۰ قبل از میلاد در این شهر روی داده و آثار باقیمانده از آن هنوز دیده می‌شود به شهر سوخته معروف شد.

ب- مشهورترین کشفیات باستان شناسی این شهر چه بوده است؟

نظام مرتب و منظم آبرسانی و تخلیه‌ی فاضلاب، دانش پزشکی (چشم مصنوعی، جراحی مغز و...)، وجود کارگاه‌های صنعتی ساخت سفال و جواهرات، صنعت پیشرفته پارچه بافی

پ- تصویر بالا کدام بخش از بخش‌های پنج گانه شهر سوخته را نشان می‌دهد؟
بخش گورستان‌ها

جواب فعالیت صفحه ۷۷ تاریخ دهم انسانی

شهرهای قلمرو ایلام را با توجه به نقشه ی صفحه ی ۷۶ فهرست نمایید.

سیمشکی، مدکتور (مداکتو)، چغازنبیل، دژتل اسپید، لیان و انشان.

جواب پرسش های نمونه صفحه ۷۹ تاریخ دهم

۱- موقعیت جغرافیایی فلات ایران از چه جهاتی بر وضعیت تاریخ و تمدن در ایران تأثیرگذار بوده است؟

فلات ایران بین شرق و غرب جهان باستان، تمدن ایران را به صورت پل ارتباطی میان شرق و غرب درآورد که موجب برقراری ارتباط تجاری، سیاسی و نظامی و فرهنگی میان سرزمین‌های دور و نزدیک می‌شد. سرزمین ایران کانون مبادلات فرهنگی، هنری و اقتصادی بین ملل شده بود. از سوی دیگر موقعیت جغرافیایی ایران باعث هجوم اقوام مختلف و حمله‌های نظامی به ایران می‌شد که بر جنبه‌های گوناگون زندگی سیاسی، اجتماعی، فکری و... تأثیر زیادی می‌گذاشت.

۲- مهم‌ترین دستاوردهای ساکنان فلات ایران در دوران پیش از تاریخ در زمین‌های سفالگری و فلزکاری چه بوده است؟

ساخت انواع ظروف و ابزارهای سفالی و ابزارهای مسی به ویژه زیورآلات، ساخت اشیاء و ابزارهای مفرغی (ترکیب مس و قلع) و ظروف سنگ صابونی، فنون ذوب و قالب‌گیری فلزات

۳- چرا نواحی غربی و جنوب غربی فلات ایران زودتر از دیگر نواحی، وارد دوره تاریخی شدند؟

به دلیل آب و هوای مناسب و زمین‌های حاصلخیز، کشاورزی و دامداری زودتر شکل گرفت. همچنین همجواری این مناطق با تمدنهای بین‌النهرین در شکل‌گیری این دوران نقش داشت.

۴- چگونگی تأسیس حکومت ایلام را توضیح دهید.

از آنجا که اقتصاد بین‌النهرین نیازمند منابع طبیعی و معدنی فلات ایران بود، این فرمانروایان به ایلام حمله می‌کردند. این تاخت و تازها سرانجام سبب شد که حاکمان کوچک و مستقل ایلامی در حدود ۲۶۰۰ ق.م با یکدیگر متحد شوند و پادشاهی ایلام را تأسیس کنند.

۵- وضعیت دین و اعتقادات ایلامیان را شرح دهید.

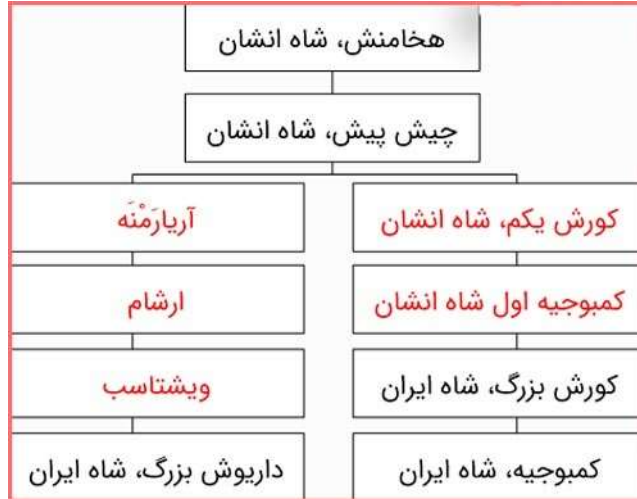
آنان به خدایان متعددی اعتقاد داشتند و از آنان برای پیشرفت در کار خود کمک می‌خواستند. به عقیده مردمان ایلام قدیم، خدایان دارای نیرویی مورا طبیعی بودند که آنان را بر انجام هرکاری قادر و توانا می‌ساخت. از جمله محبوب‌ترین خدایان ایلامی اینشوشیناک به معنی خدای شهر شوش بود. الهه‌های مادر نزد ایلامیان بسیار مقدس بودند و مقام رفیعی در سلسله مراتب خدایان ایلامی داشتند. ایلامیان این الهه‌ها را به عنوان مادر خدایان می‌پرستیدند و برای آنان معابدی ساخته بودند

درس ۹ تاريخ دهم انسانی (از ورود آریایی‌ها تا پایان هخامنشیان)

جواب فعالیت ۱ صفحه ۸۳ تاريخ انسانی دهم

الف) مآخذ متن‌های شماره ۱ و ۲، جزو منابع دست اول تاريخ ایران باستان است یا منابع دست دوم؟ چرا؟
دست اول - چون دقیقاً در همان زمان و به دستور خود کورش و داریوش نوشته شده است.

ب) با توجه به متن‌های صفحه قبل، شجره‌نامه کورش و داریوش هخامنشی را کامل کنید.

جواب فعالیت ۲ صفحه ۸۴ تاريخ انسانی دهم

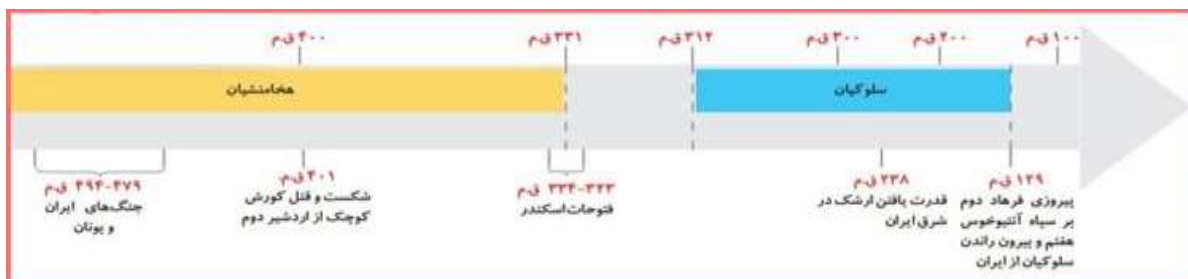
متن‌های زیر را بخوانید و احساس و درک خود را از شخصیت و اندیشه آشوربانیپال و کورش بزرگ در چند سطر بنویسید.

رفتار آشوربانیپال با غارت و ویرانی همراه بود و بسیاری از مردم ایلام را اسیر خود کرد. به اعتقادات مذهبی مردم نیز اهمیت نمی‌داد و عموماً رفتارهای غیر انسانی و غیراخلاقی از خود نشان می‌داد. اگر رفتار کوروش هخامنشی با احترام به عقاید مردم بسیار انسانی و مسالمت آمیز بود. او برخلاف آشوربانیپال کسی را به اسارت نگرفت، بردگی را نیز لغو کرد و دستور آزادی مردم را داد.

جواب فعالیت ۳ صفحه ۸۷ تاريخ انسانی دهم

با توجه به مطالبی که در درس ۶ راجع به دولت شهرهای یونانی خواندید، درباره علل و عوامل جنگ‌های یونان و ایران در دوره هخامنشیان با هم گفت‌وگو کنید.

رقابت و تسلط شهرهای آسیای صغیر بین ایران و یونان و مداخله یونانیان در این مناطق تحت تأثیر دولت هخامنشی به جنگ‌های ایران و یونان منجر شده بود. پس از شکست ایران در جنگ با یونان، پادشاهان هخامنشی در جنگ‌های داخلی بین دولت شهرهای یونان، سیاست حمایت از اسپارت را برگزیدند که باعث ضعف عمومی یونانیان شد.

جواب فعالیت ۴ صفحه ۸۸ تاریخ انسانی دهم

الف- منظور نویسنده از اصطلاح اسلحه طلائی چیست؟

سکه‌های طلا که داریوش هخامنشی به عنوان یه حربه سیاسی در جنگ‌های داخلی یونان به کار برد.

ب- به نظر شما چرا با وجود حمایت حکومت هخامنشی از اسپارت در جنگ‌های پلوپونزی، ایرانیان نمی‌خواستند این جنگ‌ها غالب و مغلوبی داشته باشد؟

چون نمی‌خواستند جنگ تمام شود، می‌خواستند جنگ را طولانی کنند تا مخالفان کاملاً ضعیف شوند و دولت هخامنشی تسلط خود را بر شهرهای یونانی آسیای صغیر حفظ کند و از دخالت یونانیان در آنجا جلوگیری کند.

جواب فعالیت ۵ صفحه ۸۸ تاریخ انسانی دهم

با استفاده از جدول شاهان هخامنشی که دیر محترم در اختیار شما قرار می‌دهد، نمودار خط زمان دوران هخامنشی را ترسیم نمایید.

ردیف	نام شاه	دوران حکومت
۱	کوروش بزرگ	حدود ۵۵۹ تا ۵۲۹ پیش از میلاد
۲	کمبوجیه دوم	۵۳۰ تا ۵۲۲ پیش از میلاد
۳	داریوش بزرگ	۵۲۲ تا ۴۸۶ پیش از میلاد
۴	خشایارشا	۴۸۵ تا ۴۶۵ پیش از میلاد
۵	اردشیر یکم	۴۶۵ تا ۴۲۴ پیش از میلاد
۶	داریوش دوم	۴۲۳ تا ۴۰۴ پیش از میلاد
۷	اردشیر دوم	۴۰۴ تا ۳۵۸ پیش از میلاد
۸	اردشیر سوم	۳۵۸ تا ۳۳۸ پیش از میلاد
۹	داریوش سوم	۳۳۶ تا ۳۳۰ پیش از میلاد

جواب پرسش‌های نمونه صفحه ۸۹ درس نهم تاریخ انسانی دهم

۱- چه عاملی زمینه‌ساز اتحاد قبایل پراکنده مادی و تأسیس حکومت مادی شد؟

تهاجمات پی در پی آشوریان به غرب ایران و غارت آنها زمینه را برای اتحاد مادها پراکنده فراهم کرد که دهیوک را به پادشاهی برگزیدند و او هگمتانه را پایتخت خود قرار داد.

۲- اهمیت فتح بابل برای حکومت تازه تأسیس هخامنشی را شرح دهید.

بابل یکی از بزرگ‌ترین شهرهای آن زمان بود و مردم و قبایلی با پیشینه‌های اجتماعی و فرهنگی گوناگون در آن زندگی می‌کردند. این شهر از نظر بناها و معابد باشکوه، مراکز اقتصادی غنی، مؤسسات متعدد سیاسی و اداری و دسترسی به راه‌های دور و نزدیک از اهمیت بالایی برخوردار بود و تسلط بر آن برای هر حکومتی بسیار مهم و پسندیده بود.

۳- چرا مورخان و پژوهشگران، اهمیت فوق‌العاده‌ای برای نقش و عملکرد داریوش بزرگ در تاریخ ایران، قائل هستند؟

زیرا اقدامات اساسی در زمینه سازماندهی اداری، نظامی نوین، استقرار نظام اجتماعی و اقتصادی کارآمد انجام داد و شیوه حکومتی را پایه‌گذاری کرد که هم در دوره هخامنشیان و هم تا قرن بعد ادامه داشت. او زمینه ساز شکوفایی اقتصادی و تمدنی ایران شد.

۴- به نظر شما، ایران در دوران حکومت هخامنشیان، به لحاظ قدرت سیاسی نظامی چه جایگاهی در جهان آن روز داشت؟

از آنجا که ایران بین اروپا و آسیا قرار داشت، می‌توانست تأثیر بسزایی در انتقال دستاوردهای تمدنی قبایل این مناطق داشته باشد. همچنین بسیاری از دولت‌های محلی کوچک را در یک امپراتوری بزرگ ادغام کرد و یک امپراتوری جهانی ساخت و بسیاری از تکنیک‌های سیاست و حکومت مدرن را پشت سر گذاشت.

۵- با مرور متن درس، منابع دست اول و دست دوم تاریخ ایران باستان را که در این درس به آنها اشاره شده است، فهرست کنید.

منابع دست اول: سالنامه‌های شاهان آشوری، منشور کورش، سنگ نوشته بیستون، سنگ نوشته آشوربانیپال، آرامگاه کورش، تخت جمشید، آرامگاه داریوش سوم

منابع دست دوم: تاریخ مردم ایران قبل از اسلام (دکتر عبدالحسین زرین کوب)

درس ۱۰ تاریخ دهم انسانی (اشکانیان و ساسانیان)

جواب فعالیت ۱ صفحه ۹۲ تاریخ انسانی دهم

با توجه به مطالب درس، توضیح دهید که تغییر پایتخت‌های اشکانی چه ارتباطی با رویدادها و تحولات سیاسی و نظامی داشته است؟

در پی تسخیر نواحی بیشتر توسط اشکانیان و گسترش حکومت این حکومت، پایتخت‌ها نیز تغییر یافت تا پادشاهان ساسانی بر نواحی تازه فتح شده تسلط بیشتری داشته باشند. علاوه بر این، جنگ اشکانیان با سلوکیان و اخراج کامل آنها از ایران نزدیک به ۱۰۰ سال به طول انجامید و اختلافات مرزی و جنگ با روم باعث شد پایتخت به تدریج از شرق و شمال شرقی به غرب تغییر مکان دهد.

جواب فعالیت ۲ صفحه ۹۳ تاریخ انسانی دهم

با مقایسه نقشه‌های قلمرو هخامنشیان و اشکانیان، بگویید: محدوده جغرافیایی سلسله‌های مذکور چه تفاوت‌هایی دارند؟ قلمرو هخامنشیان بسیار وسیع تر از اشکانیان بود و از آفریقا (مصر) و آسیای صغیر تا مرزهای یونان و از غرب تا افغانستان و بخش‌هایی از پاکستان کنونی امتداد داشت. بین النهرین، سوریه و فنیقیه نیز بخشی از این قلمرو بزرگ بودند، در حالی که قلمرو اشکانیان محدود به فلات ایران بود و قسمت‌هایی از بین النهرین و همچنین سوریه، مصر و فنیقیه خارج از قلمرو اشکانی بودند.

جواب فعالیت ۳ صفحه ۹۴ تاریخ انسانی دهم

با استفاده از نقشه‌های تاریخی و با راهنمایی دبیر محترم، درباره پایتخت‌های ایران از زمان هخامنشیان تا پایان دوره ساسانیان و تغییر مکان آنها، با هم گفت‌وگو کنید. با توجه به تاریخ درخشان تمدن در این منطقه و اینکه بسیاری از راه‌های ارتباطی فلات ایران به غرب آسیای صغیر، سوریه و شمال آفریقا از این منطقه می‌گذشت. همچنین مراکز بزرگ اقتصادی، تجاری و کشاورزی در شهرهایی مانند بابل وجود داشت.

جواب فعالیت ۴ صفحه ۹۵ تاریخ انسانی دهم

نقشه‌های قلمرو ساسانیان و هخامنشیان را با یکدیگر مقایسه کنید، و بگویید از نظر وسعت چه تفاوتی با هم دارند؟ قلمروهای هخامنشی بسیار گسترده تر از ساسانیان بود، به طوری که دریای سرخ، دریای سیاه و مدیترانه بخشی از امپراتوری هخامنشیان بود، اما امپراتوری ساسانی به سمت غرب تا بین النهرین امتداد داشت و بخش‌هایی از آسیای صغیر، سوریه و مصر را در بر نمی‌گرفت.

جواب فعالیت ۵ صفحه ۹۷ تاریخ انسانی دهم

الف - به نظر شما، مطالب این سنگ نوشته چه اهمیت و ارزشی برای مورخان و پژوهشگران دارد؟ بسیاری از شرایط جنگ‌ها و پیامدهای آن، تا حدودی ساختارهای اداری و مقامات مهم دوره هخامنشی را آشکار می‌کند. این کتیبه همچنین حاوی حروف خاصی است که در فونت‌های دیگر یافت نمی‌شود. این کتیبه منبعی کهن برای بررسی ساختار زبان پهلوی و زبان اشکانی است. همچنین محتوای آن بازگو کننده مرزهای ایران و پیروزی‌های ایران در برابر رومیان است و منبعی برای درک وقایع سیاسی و نظامی آن دوره است.

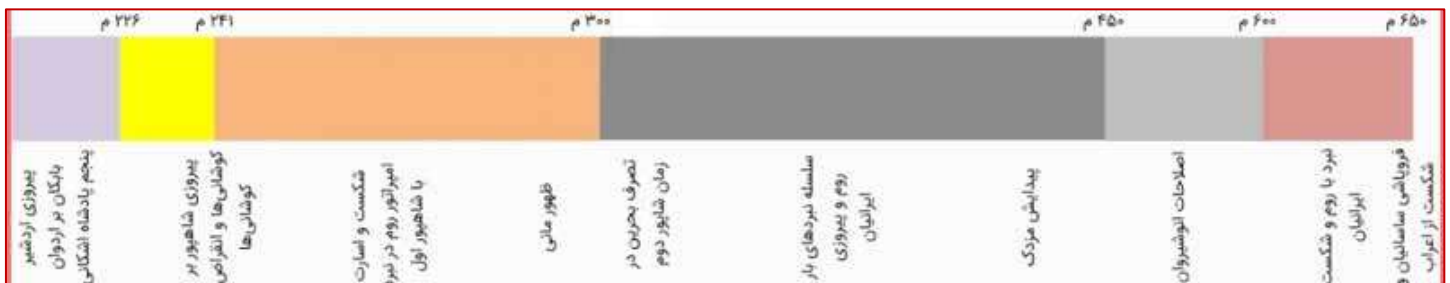
ب - محتوای این سنگ نوشته در کدام گروه از منابع تاریخی (دست اول یا دست دوم) طبقه‌بندی می‌شود؟ چرا؟ دست اول به دلیل اینکه از زبان کسانی است که در همان زمان بوده‌اند.

جواب فعالیت ۶ صفحه ۹۸ تاریخ انسانی دهم

الف- با راهنمایی دبیر محترم و با توجه به مطالبی که در درس‌های ۹ و ۱۰ خوانده‌اید، درباره قدرت سیاسی نظامی ایران در دوران ساسانیان در جهان آن روز، گفت و گو نمایید.

در زمان ساسانیان، ایران امپراتوری بزرگ غرب آسیا محسوب می شد که در برابر نفوذ روم شرقی (بیزانس) بر آسیا و ارمنستان مقاومت می کرد. همچنین از نفوذ و ورود اقوام بیابانی از شرق و شمال شرق فلات ایران به ایران و غرب جلوگیری کرد. دولت ساسانی با در اختیار گرفتن بسیاری از دولت های کوچک منطقه، امپراتوری بزرگ جهانی را به وجود آورد که در آن عناصر و اجزای سیاسی و اجتماعی این مناطق تحت حاکمیت یک حکومت مرکزی مقتدر گرد هم آمدند. ایران به مرکزی برای انتقال و تبادل فرهنگ و تمدن از غرب به شرق و بالعکس تبدیل شده بود.

ب- با استفاده از جدول شاهان ساسانی که دبیر محترم در اختیار شما قرار می دهد، نمودار خط زمان سلسله ساسانیان را رسم کنید.

جواب پرسش های نمونه صفحه ۹۸ درس دهم تاریخ انسانی دهم

۱- چه عواملی به بروز حرکت های استقلال طلبی در مناطق شرقی قلمرو سلوکیان کمک کرد؟

توجه عمده به نواحی غربی سرزمین ها و رقابت و درگیری با حکومت بطلمیوسی (یکی از جانشینان اسکندر) در مصر، منجر به عدم کنترل و تسلط کافی بر متصرفات شرقی شد. این امر باعث شد تا افراد یا خانواده هایی در نواحی شمال شرقی فلات ایران به تدریج به قدرت برسند و به استقلال از دولت سلوکی بیاندیشند.

۲- موقعیت حکومت اشکانیان در دوران پادشاهی مهرداد یکم و مهرداد دوم را شرح دهید.

اولین فرمانروای اشکانی برای حفظ قلمرو خود، گاه مجبور می شد اطلاعاتی درباره سلوکیان فاش کند، اما مهرداد اول با تسلط بر مناطق وسیعی در سراسر ایران، قدرت و قلمرو حکومت اشکانی را به میزان قابل توجهی افزایش داد. در دوران سلطنت او، سلسله اشکانیان از یک حکومت محلی به پادشاهی قدرتمند در شرق فلات ایران تبدیل شد. مهرداد دوم نیز از پادشاهان شایسته و مدبر اشکانی بود. با فتوحات مهرداد دوم، پادشاهی اشکانیان به پایان رسید و پایه های قدرت و سلطنت آنها مستقر شد. در زمان مهرداد دوم سفرای چین به ایران آمدند و پس از این سفارتخانه ها بود که با تکمیل جاده ابریشم روابط تجاری دو کشور توسعه یافت. در این دوره بود که اشکانیان تا رود فرات پیشروی کردند و با امپراتوری روم همسایه شدند.

۳- دلایل بروز جنگ های پی در پی میان امپراتوری روم و ایران را در دوران اشکانی و ساسانی بررسی نمایید.

رقابت های سیاسی، اقتصادی و نظامی امپراتوری روم با دولت های اشکانی و ساسانی. به عنوان مثال، امپراتوری روم با حذف رژیم اشکانی و ساسانی به دنبال تسلط مستقیم بر تجارت ابریشم بود. دلیل دیگر تلاش رومیان برای اعمال نفوذ سیاسی و نظامی به ویژه مذهبی در ارمنستان و گرجستان بود. این مناطق تحت نفوذ ایران بود. اهداف توسعه طلبانه رومیان در بین النهرین نیز اختلافات را افزایش داد. امپراتوری روم در تلاش

بود تا با تبلیغ مسیحیت در ایران جایگاهی در میان ایرانیان پیدا کند. حتی رومیان نیز با دشمنان شرقی ایران مانند ترکان ارتباط برقرار کردند تا با کمک آنها ارتش ایران را شکست دهند.

۴- حکومت ساسانی در اواخر دوران خود با چه مسائل و مشکلات داخلی مواجه بود؟

بی‌ثباتی اوضاع سیاسی و کشتار اعضای سلسله ساسانی، شورش‌های مکرر فرماندهان و دخالت آنها در درگیری‌های سیاسی، نارضایتی توده‌ای به دلیل تبعیض و نابرابری در جامعه، کاهش قدرت اقتصادی دولت ساسانی در اثر طغیان دجله و رودهای فرات، هجوم مکرر قبایل بیابانی به مرزهای ایران که در اواخر حکومت ساسانی افزایش یافت.

درس ۱۱ تاریخ دهم انسانی (آیین کشورداری)

جواب فعالیت ۱ صفحه ۹۹ تاریخ انسانی دهم

الف - درباره اهداف و انگیزه شاهان هخامنشی از طرح چنین ادعاهایی، با یکدیگر در کلاس گفت‌وگو کنید. پادشاهان هخامنشی خود را مردمی نجیب و برگزیده می‌دانستند و اطاعت کامل را از مردم می‌خواستند. شاه بدین ترتیب مشروعیت حکومت خود را در میان مردم توجیه کرد و از شورش‌های احتمالی مردم و سایر خانواده‌ها جلوگیری کرد.

ب - تحقیق کنید که فره ایزدی یا فر کیانی در ایران باستان چه مفهومی داشته و ارتباط آن با ادعای اعطای مقام شاهی از سوی اهوره مزدا به شاهان هخامنشی، چه بوده است.

فرح یزدی نیروی مینوی و یزدی است که می‌توان آن را پدیده‌ای الهی دانست که توسط اهورامزدا به شخص شاه یا موبدان داده شده است. هر کس به آن دست یافت از رفاه و خوشبختی برخوردار شد. بدین ترتیب به پادشاه منزلت الهی داده شد و در نتیجه عموم مردم وجود شاه را به عنوان شخص اول کشور پذیرفتند و از او اطاعت کردند.

جواب فعالیت ۲ صفحه ۱۰۱ تاریخ انسانی دهم

با یکدیگر همفکری کنید و پاسخ دهید:

الف - چرا در دوران هخامنشیان مأموران اداره بازرسی و نظارت، به عنوان «چشم و گوش شاه» شناخته می‌شدند؟ چون باید تمام اخبار مربوط به امور ملی و محلی مناطق مختلف را برای شاه می‌آوردند، به شاه کمک می‌کردند تا تمام کشور را کنترل کند و هیچ نقطه‌ای از خود باقی نگذاشتند. این مسئولیت معمولاً بر عهده یکی از بستگان نزدیک شاه یا یکی از درباریان مورد اعتماد و وفادار به او بود. بازرس و افسران تحت امر او مستقیماً به نقاط مختلف قلمرو رفتند تا مطمئن شوند که مقامات دولتی وظایف خود را به درستی انجام می‌دهند و اوضاع کشور مرتب است.

ب - در زمان کنونی چه نهادها یا وزارت خانه‌هایی، تقریباً همان وظایفی را انجام می‌دهند که در آن زمان، مأموران برید انجام می‌دادند؟

وزارت اطلاعات - بازرسی - شهرداری - راه و شهرسازی - پست و مخابرات

جواب فعالیت ۳ صفحه ۱۰۲ تاریخ انسانی دهم

با توجه به شیوه حکومت اشکانیان، دلیل بیاورید که چرا تشکیلات اداری (دیوان سالاری) در دوران آنان، به گستردگی تشکیلات اداری دوران هخامنشیان و ساسانیان نبود؟

از آنجا که حکومت اشکانی مانند حکومت‌های هخامنشی یا ساسانی، حکومتی متمرکز نبود که همه امور را در مکانی خاص و توسط افراد منتخب اداره کند، در این نوع حکومت‌ها (پادشاهان قبیله‌ای) مناطق مختلف دارای اقتدار و نوعی استقلال داخلی بودند. فقط در صورت لزوم با کمک شاه می‌آمدند.

جواب فعالیت ۴ صفحه ۱۰۴ تاریخ انسانی دهم

با راهنمایی دبیر خود، سه مورد دیگر از نقش برجسته‌های دوران ساسانی با موضوع دریافت تاج و حلقه شاهی از اهوره مزدا را جست‌وجو کنید و تصویر آنها را در کلاس نمایش دهید.

سنگ نگاره بهرام دوم در نقش رستم - سنگ نگاره آناهیتا و نرسی در فارس - مجموعه تاریخی طاق بستان در کرمانشاه

جواب فعالیت ۵ صفحه ۱۰۵ تاریخ انسانی دهم

با راهنمایی دبیر خود، سنگ نوشته‌های داریوش یکم را بررسی نمایید و نکته‌های مربوط به عدالت و قضاوت را از آنها استخراج و فهرست کنید.

لزوم راستگویی و مهربانی در عدالت و قضاوت - لزوم اطاعت و همکاری با پادشاهی - نیک منشی و دوری از بیدادگری و ...

جواب پرسش‌های نمونه صفحه ۱۰۸ درس یازدهم تاریخ انسانی دهم

۱- منابع دست‌اولی را که در تدوین و تألیف این درس مورد استفاده قرار گرفته‌اند، از متن درس استخراج و فهرست نمایید.

سنگ نوشته‌ها و لوح‌های هخامنشی - نامه‌های اداری هخامنشی - کتب مادیان هزار دستان - نوشته‌های مورخان یونانی عهد باستان نیز حاوی اطلاعات ارزشمندی در خصوص نظام حکومتی و تشکیلات اداری آن دوران است.

۲- نقش داریوش بزرگ را در طراحی و ساماندهی نظام اداری سیاسی هخامنشیان، ارزیابی و تحلیل کنید.

ادعای شاهان هخامنشی مبنی بر اینکه پادشاهی آنها به دستور اهورامزدا بوده است، به حکومت آنها جنبه مذهبی می‌بخشد و مردم را به اطاعت از خود تشویق می‌کند.

یک گروه مشورتی متشکل از رجال سیاسی، نظامی، اداری و احتمالاً مذهبی و حقوقی، شاه را همراهی می‌کردند و در مسائل مهم حکومتی به ویژه جنگ و صلح با او مشورت می‌کردند.

در زمان داریوش اول حکومت هخامنشیان به اوج خود رسید و این پادشاه فهیم و شایسته به عنوان بنیانگذار و طراح اصلی نظام سیاسی - اداری حکومت هخامنشی شناخته می‌شود. نظام سیاسی - اداری به دو بخش تشکیلات اداری مرکزی و سازمان استانی یا ساتراپی تقسیم می‌شد. تشکیلات اداری مرکزی در داخل دربار هخامنشیان در پایتخت سازماندهی شد و اجزای اصلی آن خزانه سلطنتی، انبار سلطنتی و بارگاه سلطنتی بود. دربار سلطنتی وظیفه مهم نوشتن، تنظیم، ثبت و نگهداری نامه‌ها، اسناد و نوشته‌های دولتی را بر عهده داشت. این نظام تا پایان دوره هخامنشی ادامه داشت و به وحدت بیشتر قلمرو هخامنشی منجر شد.

۳- تفاوت شیوه‌های حکومت هخامنشیان و اشکانیان را به لحاظ تمرکز و یا عدم تمرکز قدرت، به طور مستدل توضیح دهید.

آریوش همچنین ولایات یا ساتراپی‌ها و شیوه اداره آنها را از نو سازماندهی کرد و قوانین جدیدی را برای نظارت و تسلط دولت مرکزی بر ساتراپ‌ها وضع کرد. با این حال، سیستم سیاسی - اداری که توسط داریوش اول ایجاد شد، امپراتوری هخامنشی را بیشتر متحد کرد و یک حکومت متمرکز و قوی ایجاد کرد.

حکومت اشکانی غیرمتمرکز بود و برخی از اراضی و سرزمین‌های کشور به ارث پادشاهان کوچک و فرمانروایان محلی می‌رسید که تا حدودی در اداره قلمرو خود استقلال داشتند. آنها ارتش داشتند و حتی به نام خود سکه ضرب می‌کردند.

آنها برای نشان دادن اطاعت و وفاداری خود به دولت اشکانی، سالانه خراج می‌دادند و در زمان جنگ سپاه خود را به آنها می‌دادند. شکل غیرمتمرکز حکومت اشکانیان، سلطنت قبیله‌ای نامیده می‌شد.

۴- مجلس‌های دوران اشکانیان چه نقشی در اداره امور کشور داشتند و اعضای آنها چه گروه‌هایی بودند؟

در دوره اشکانی دو مجلس وجود داشت. در یکی از این مجالس شاهزادگان، بزرگان دربار و نمایندگان هفت خاندان بزرگ؛ در دیگری بزرگان مذهبی یا مغان حضور داشتند. اعضای این دو مجلس به پادشاه اشکانی در اداره کشور کمک می‌کردند و در تعیین جانشین شاه و تصمیم‌گیری در مورد جنگ و صلح مشارکت داشتند.

۵- علل و نتایج گسترش تشکیلات اداری (نظام دیوان سالاری) را در زمان ساسانیان توضیح دهید.

شاهان ساسانی به منظور تمرکز و افزایش دامنه تسلط و تسلط خود بر نقاط مختلف کشور، از یک سو ارتشی دائمی و قوی تشکیل دادند و از سوی دیگر سازمان اداری منسجم و منظمی (دیوان سالاری) را توسعه و تقویت کردند. در نتیجه این اقدامات، از تعداد حکومت‌های محلی موروثی به میزان قابل توجهی کاسته شد و مناطق مختلف کشور به ویژه مناطق جنوبی، مرکزی و غربی آن تحت کنترل و تسلط مستقیم دولت ساسانی قرار گرفت.

سازمان اداری ساسانی متشکل از ادارات یا دیوان‌های مختلف بود که در راس آن وزیر بزرگی بود که سردار بزرگ نامیده می‌شد. وزیر زیر نظر مستقیم شاه کار می‌کرد و دستورات او را اجرا می‌کرد. زمانی که پادشاه در حال جنگ یا مسافرت بود، وزیر کشور را به عنوان جانشین خود اداره می‌کرد. وزیر در زمان جنگ گهگاه فرماندهی سپاه را نیز بر عهده داشت.

۶- وضعیت قضاوت و دادرسی را در زمان هخامنشیان در چهار سطر خلاصه کنید.

قضاوت‌ها به دو صورت رسمی و غیررسمی انجام می‌شد. شکل غیررسمی آن توسط بزرگان و بزرگان خانواده‌ها و قبایل و قضاوت رسمی توسط روحانیون زرتشتی و قضات منصوب از سوی شاه یا حاکمان صورت می‌گرفت.

در دوره هخامنشی ترکیبی از قوانین و روش‌های محاکمه اقوام ایرانی و نیز اقوام و ملیت‌های غیرایرانی تحت حکومت هخامنشی مبنای قضاوت قرار گرفت. شاهان هخامنشی ملل زیردست خود را آزاد کردند تا از قوانین و آداب و رسوم آنها پیروی کنند. در کتیبه‌های دوره هخامنشی همواره نکات و مطالبی درباره انصاف، عدالت، راستی و دوری از دروغ و ظلم وجود دارد.

۷- شباهت‌ها و تفاوت‌های سپاهیان اشکانی و ساسانی را از متن درس استخراج و فهرست نمایید.

شباهت‌ها: هر دو دولت بیشتر به سواره نظام به شدت مسلح در سپاه خود متکی بودند. تفاوت: در دوره ساسانیان سواره نظام سبک نیز وجود داشته است. فیل در جنگ‌ها نیز مورد استفاده قرار می‌گرفت، اما در دوره اشکانی وجود نداشت.

درس ۱۲ تاريخ دهم انسانی (جامعه و خانواده)

جواب فعالیت ۱ صفحه ۱۱۲ تاريخ انسانی دهم

الف- نمودار هرم اجتماعی ایران را در دوران هخامنشیان و ساسانیان به دقت ملاحظه فرمایید و تفاوت‌ها و شباهت‌های آنها را بیان کنید.

شباهت‌ها: در هر دو دوره، پادشاه در بالای هرم و توده‌ها در پایین هرم بودند.

تفاوت‌ها: در دوره هخامنشیان قدرت خاندان سلطنتی کامل بود، اما در دوره ساسانی بین اشراف تقسیم شد؛ بنابراین آنها به دو دسته تقسیم شدند: اشراف درجه یک و اشراف درجه دو.

ب- با توجه به مطالب درس ۱۱، صاحب منصبان عالی مرتبه دوران ساسانیان را ذکر نمایید. صاحب منصبان عالی رتبه دینی (شامل موبدان زرتشتی) و سیاسی و نظامی (شامل وزیران و فرماندهان ارتش)

جواب فعالیت ۲ صفحه ۱۱۳ تاريخ انسانی دهم

الف- به نظر شما چرا موبدان از نظام طبقاتی تبعیض آمیز دوره ساسانی حمایت می‌کردند؟

زیرا در چنین نظامی جایگاه مسلطی در اداره کشور داشتند. آنها از امتیازات اقتصادی و فرهنگی نیز برخوردار بودند و اگر این نظام فرو می‌پاشید، موقعیت و جایگاه برتر آنها پس از خاندان سلطنتی متزلزل می‌شد.

ب- دفاع موبدان از تبعیض‌ها و نابرابری‌های اجتماعی، چه تأثیری می‌توانست بر روابط مردم با آنان داشته باشد؟

بر نارضایتی و بی‌اعتمادی مردم نسبت به موبدان و روی گردانی از دین زرتشتی و عدم پایبندی به حفظ مصالح عمومی نظام اجتماعی ساسانی می‌افزاید. کما اینکه در زمان حمله اعراب به ایران این اتفاق افتاد.

جستجو و کاوش: ماجرای مزدک را در شاهنامه جستجو کنید و ابیاتی از آن را در کلاس بخوانید.

ز خشکی خورش تنگ شد در جهان	میان کِهان و میان مِهان
ز روی هوا ابر شد ناپدید	به ایران کسی برف و باران ندید
مِهان جهان بر در کی قباد	همی هر کسی آب و نان کرد یاد
بدیشان چنین گفت مزدک که: شاه	نماید شما را به امید راه
دوان اندر آمد بر شهریار	چنین گفت: کای نامور شهریار
به گیتی سخن پُرم از تو یکی	گر ایدونک پاسخ دهی اندکی
قباد سراینده گفتش: بگوی	به من تازه کن در سخن آبروی
بدو گفت آن کس که مارش گزید	همی از تنش جان بخواهد پرید
یکی دیگری را بُود پایزهر	گزیده نیابد ز تریاک بهر
سزای چنین مرد گویی که چیست؟	که تریاک دارد درمسنگ بیست
چنین داد پاسخ ورا شهریار	که: خونی است این مرد تریاکدار
به خون گزیده ببایدش کشت	به درگاه چون دشمن آمد به مُشت
چو بشنید، برخاست از پیش شاه	بیامد به نزدیک فریادخواه
بدیشان چنین گفت کز شهریار	سخن کردم از هر دری خواستار

بباشید تا بامدادِ پگاه نمایم شما را سوی داد راه
برفتند و شبگیر باز آمدند سخن در دل و پرگداز آمدند
چو مزدک ز دور آن گوان را بدید ز درگه سوی شاه ایران دوید

جواب فعالیت ۳ صفحه ۱۱۶ تاریخ انسانی دهم

به چند گروه تقسیم شوید و با راهنمایی دبیر خود، درباره زمان برگزاری و آداب و رسوم جشن‌های زیر، تحقیق کنید و گزارش آن را به صورت روزنامه دیواری در کلاس ارائه نمایید.
گاهنبارهای شش گانه؛

(۱) روز ۱۵ اردیبهشت ماه برای بزرگداشت آفرینش آسمان

(۲) روز ۱۵ تیرماه برای بزرگداشت آفرینش آب

(۳) روز ۳۰ شهریور ماه برای بزرگداشت آفرینش زمین

(۴) روز ۳۰ مهر ماه برای بزرگداشت آفرینش گیاه

(۵) روز ۲۰ دی ماه برای بزرگداشت آفرینش جانوران

(۶) آخرین روز کیسه سال، جشن آفرینش مردمان

مهرگان؛ از دهم مهر ماه شروع می‌شد و شش روز به طول می‌انجامید. ستایش خداوند و مهر و ...

سده؛ در دهم بهمن بود، که آتش روشن می‌کردند و جشن همبستگی می‌گرفتند.

جواب پرسش‌های نمونه صفحه ۱۱۷ درس دوازدهم تاریخ انسانی دهم

۱- نظام اجتماعی جامعه نخستین آریایی چگونه بود؟

آنها از اقوام مختلفی تشکیل شده بودند که از نظر نسب و زبان خویشاوندی داشتند و اعتقادات مذهبی مشترک داشتند. این طوایف پس از استقرار در نقاط مختلف ایران، اجتماعات شبانی و روستایی تشکیل دادند، اما همچنان پیوندهای قبیله‌ای خود را حفظ کردند. هر قبیله از تعدادی قبیله تشکیل شده بود و به چند خانواده بزرگ تقسیم می‌شد.

علاوه بر این طبقه بندی قبیله‌ای، تقسیم بندی اجتماعی سه گانه بر اساس کار و شغل وجود داشت که میراث مشترک آریایی‌های هند و ایرانی بود. در این تقسیم بندی افراد جامعه به سه طبقه «روحانیون»، «جنگجویان» و «کشاورزان و شبانان» تقسیم می‌شدند. وجود سه قشر آریایی در ابتدا نوعی تقسیم کار و طبقه بندی حرفه‌ای تلقی می‌شد و به نظر نمی‌رسد که یک قشر بر قشر دیگر برتری داشته باشد.

۲- در نظام اجتماعی جامعه ایرانی در دوره هخامنشیان، چه تغییر و تحولاتی ایجاد شد؟

در دوره هخامنشیان با افزایش فتوحات و توسعه نهادهای حکومتی، نابرابری اجتماعی و اقتصادی بین گروه حاکم و مردم عادی افزایش یافت. در این دوره، اعضای سلسله‌های بزرگ به ریاست خاندان سلطنتی، از سوی پادشاه به فرمانروایی شهرها، فرماندهی ارتش و تصدی مناصب مهم دولتی دیگر منصوب می‌شدند.

آنها دارایی‌های بزرگ و زمین‌های زیادی را به دست آوردند. بدین ترتیب در دوره هخامنشیان طبقه‌ای از اشراف و اعیان شکل گرفت که علاوه بر امتیازات ویژه اقتصادی از جایگاه اجتماعی بالاتری برخوردار بودند. در این دوره به دلیل اهمیت فتوحات نظامی، رزمندگان در جایگاه بالاتری نسبت به دو نفر دیگر قرار داشتند.

۳- جامعه ایران در دوره اشکانیان شامل چه گروه‌ها و قشرهایی بود؟

۱- گروه حاکم: شامل اعضای خاندان سلطنتی و سایر خانواده‌های قدیمی و مقامات نظامی است

۲- گروه توده مردم: شامل تجار، کشاورزان، چوپانان و صاحبان مشاغل

۴- نظام اجتماعی ایران در دوره ساسانیان چه ویژگی‌هایی داشت؟

بر اساس اصالت نسب و خون، تحرک اجتماعی و رفتن از طبقه‌ای به طبقه دیگر ممنوع یا بسیار مشکل بود. با توجه به توسعه تشکیلات اداری و قضایی، طبقه جدیدی به نام «دبیران» در این دوره به طبقه حاکم اضافه شد. به رسمیت شناختن دین زرتشتی بر نفوذ و اقتدار موبدان افزود.

۵- جنبش مزدک چه پیامدهایی در جامعه ساسانی برجای گذاشت؟

این جنبش پایه‌های نظام طبقاتی ساسانی را به شدت متزلزل کرد و انوشیروان ساسانی را مجبور به اصلاحات اجتماعی و اقتصادی کرد که نتیجه آن کاهش قدرت و نفوذ اشراف و اشراف درجه اول و افزایش قدرت و نفوذ اشراف و درجه دو شد.

درس ۱۳ تاریخ دهم انسانی (اقتصاد و معیشت)

جواب فعالیت ۱ صفحه ۱۲۵ تاریخ انسانی دهم

به چهار گروه تقسیم شوید و با راهنمایی دبیر خود، هر گروه دربارهٔ تأثیر و نقش یکی از عوامل زیر بر گسترش تجارت در دورهٔ هخامنشیان گفت و گو و استدلال کنید:

۱) موقعیت جغرافیایی و وسعت قلمرو: به دلیل وسعت و مجاورت با افراد قدرتمندی چون روم، در دوره هخامنشیان رونق یافت و تجارت را گسترش داد.

۲) راه‌ها و وسایل حمل و نقل: جاده های سلطنتی و خطوط دریایی به دلیل فراوانی دریاها

۳) پول و اوزان: ارزها و اوزان و غیره ارزش هر کالای تجاری را ثابت می کرد

۴) کشاورزی و صنعت: به دلیل گسترش راه ها و توسعه تجارت، کشت گونه های جدید گیاهان و درختان در سراسر قلمرو وسیع و سلسله های ایران رایج شد و موجب رونق روابط سیاسی و تجاری شد.

جواب فعالیت ۲ صفحه ۱۲۷ تاریخ انسانی دهم

با توجه به محتوای این درس و درس های ۹ و ۱۰، چهار مورد از مخارج اساسی حکومت‌ها را در ایران باستان فهرست کنید.

۱- هزینه های مربوط به سپاه ۲- ساخت راه ها و معابد ۳- ساختمان ها و کاخ ها ۴- هزینه های مربوط به جنگ ها.

جواب پرسش های نمونه صفحه ۱۲۷ درس سیزدهم تاریخ انسانی دهم

۱- عوامل مؤثر بر رونق و شکوفایی کشاورزی ایران را در عصر باستان فهرست کنید.

۱. تشویق مردم به کشاورزی توسط شاهان هخامنشی

۲. تخفیف های مالیاتی بسیار خوب

۳. احداث قنات و بند و سد بر روی رودخانه ها و حفر نهرهای انتقال آب در سراسر کشور.

۴. استفاده از تجربیات اقوام مختلف در کارهای کشاورزی

۵. آموزه های دینی زرتشتی که کشاورزی را تشویق می کرد.

۲- چرا حکومت‌ها در ایران باستان به راه‌ها و وسایل حمل و نقل اهمیت زیادی می دادند؟

۱) جنبه های سیاسی و نظامی و سرکوب شورش ها (۲) نظارت بر امپراتوری پهناور (۳) خبر رسانی زود هنگام (۴) رشد اقتصادی به ویژه تجارت

(۵) انتقال اندیشه، فرهنگ، هنر و معماری

۳- سه مورد از اقدامات مهم داریوش اول هخامنشی را که بر وضعیت اقتصادی اثر گذاشت، فهرست کنید.

۱- ضرب سکه با وزن و عیار مخصوص به نام دریک ۲- تعیین واحدهای وزن و اندازه گیری مشخص ۳- جاده سازی ۴- یکپارچه سازی اراضی غنی و متمدن.

۴- به نظر شما چرا اشکانیان و ساسانیان مانع از روابط مستقیم تجاری میان روم با هند و چین می شدند؟

در دوره اشکانی ابریشم چینی و ادویه های هندی مشتریان زیادی در قلمرو روم داشت. بدین ترتیب دولت اشکانی از حقوق گمرکی، حمل و نقل و عوارض جاده عایدات زیادی دریافت می کرد. امپراتوری روم ابتدا در دوره اشکانیان و سپس در عصر ساسانیان سعی در برقراری روابط تجاری مستقیم با هند و چین داشت، اما اشکانیان و ساسانیان زیرکانه جلوی رومیان را گرفتند.

۵- عوامل مؤثر بر وضعیت اقتصاد و معیشت مردم ایران را در دوران باستان شرح دهید.

عوامل سیاسی، مدیریتی و اقلیمی در این روند نقش داشتند. در زمان صلح و شکوفایی یک پادشاهی شایسته، هم رفاه اجتماعی و هم رفاه اقتصادی در کشور برقرار شد. اما در زمان قیام و ناامنی و هجوم دشمنان خارجی، اوضاع اقتصادی و معیشتی رو به وخامت بود. عوامل طبیعی و اقلیمی مانند خشکسالی، سیل، طوفان و تخریب سدها یا طاعون و وبا نیز می‌توانند تولید و شرایط بد زندگی را کاهش دهند.

درس ۱۴ تاریخ دهم انسانی (دین و اعتقادات)

جواب فعالیت ۱ صفحه ۱۲۹ تاریخ انسانی دهم

گزیده‌های بالا از سروده‌های زرتشت در کتاب اوستا را مطالعه کنید و پاسخ دهید که هر یک از این گزیده‌ها ناظر بر کدام یک از اصول اعتقادی زرتشت است.

۱- نقش امشاسپندان یا جاودانان مقدس برای یاری به اهورا مزدا در امر آفرینش و اداره امور جهان

۲- اشاره به مینوی نیک: پندار نیک، گفتار نیک و کردار نیک

۳- اشاره به اعتقاد به جهان آخرت و روز داوری اعمال افراد

جواب فعالیت ۲ صفحه ۱۳۱ تاریخ انسانی دهم

گزیده متن‌های صفحه قبل را به دقت مطالعه کنید و پس از همفکری با یکدیگر، به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

الف- شواهدی که دلالت بر زرتشتی بودن هخامنشیان می‌کنند، کدام اند؟

اشاره به پرستش اهورا مزدا که در آیین زرتشتی به آن سفارش شده است و نیز آفرینش زمین و مردم توسط او که در سنگ نوشته داریوش بزرگ در کاخ آپادانای شوش، سنگ نوشته اردشیر دوم هخامنشی در کاخ آپادانای همدان و تاریخ هروودت به آن اشاره شده است.

ب- هروودت به چه تفاوت‌هایی درباره باورهای ایرانیان عصر هخامنشیان با اعتقادات یونانیان باستان اشاره کرده است؟ یونانیان، خداوند را مانند سرشت انسان‌های می‌دانند و برای آنها تندیس و پرستشگاه و محراب می‌ساختند. اما ایرانیان به این اعتقاد نداشتند و بیشتر به خدای واحد ایمان داشتند و خورشید و ماه و زمین و آتش و باد را می‌پرستیدند.

جواب پرسش‌های نمونه صفحه ۱۳۵ درس چهاردهم تاریخ انسانی دهم

۱- اعتقادات و سیاست دینی شاهان هخامنشی چگونه بود؟

پادشاهان هخامنشی مانند کوروش که در فتح بابل به مردوک خدای بابلی ها احترام می‌گذاشت به آزادی دین و عقیده مردم خود پایبند بودند.

۲- سیاست دینی اشکانیان، چه آثار و نتایج فرهنگی و اجتماعی در پی داشت؟

باعث می‌شد پیروان سایر ادیان احساس امنیت کنند، مثلاً یونانی ها خدایان خود را آزادانه می‌پرستیدند یا یهودیان، مسیحیان و بودایی ها آزادانه تبلیغ می‌کردند و همین امر باعث همزیستی مسالمت آمیز اقوام و مذاهب در ایران شد.

۳- آثار و پیامدهای سیاسی و دینی رسمیت یافتن دین زرتشتی در دوران ساسانی را بررسی کنید.

با رسمیت یافتن دین زرتشت و تقویت موبدان، برخی از گروه‌های غیر زرتشتی مانند مانویان و مسیحیان با مشکلاتی مواجه شدند. مانویان تحت تعقیب قرار گرفتند و به مناطق مرزی گریختند. مسیحیان نیز مورد بدبینی و مورد آزار و اذیت بودند. در این دوره آتشکده‌های زیادی در شهرها و روستاهای ایران ساخته شد. اوستا به پهلوی ترجمه شد و شرح‌هایی بر آن نوشته شد.

۴- بررسی کنید که وجود آتشکده‌های سه گانه در دوران ساسانیان، با کدام یک از مباحث درس ۱۲ ارتباط دارد.

به دلیل سه تقسیم بندی اجتماعی در اقوام آریایی، شغل افراد بر اساس شغل نیز وجود داشت که میراث مشترک آریایی‌های هند و ایرانی به شمار می‌رفت. در این تقسیم بندی افراد جامعه به سه طبقه «روحانیون»، «جنگجویان» و «کشاورزان و شبانان» تقسیم می‌شدند.

۵- تأثیر رقابت و دشمنی سیاسی میان امپراتوری‌های ساسانی و روم را بر وضعیت مسیحیان ایران شرح دهید.

مسیحیان ایران به عنوان جاسوسان و پیروان روم تلقی می‌شدند، به طوری که بسیاری از آنها تحت تعقیب قرار گرفتند و فشار مالیات بر آنها افزایش یافت.

درس ۱۵ تاریخ دهم انسانی (زبان، علم و آموزش)

در ادامه با پاسخ درس پانزده تاریخ ۱ رشته انسانی پایه دهم داریم:

جواب فعالیت ۱ صفحه ۱۳۷ تاریخ انسانی دهم

به نظر شما استفاده از زبان‌های ایلامی و بابلی در اسناد رسمی هخامنشیان، نشان دهنده کدام ویژگی حکومت هخامنشی است؟

نشان از جایگاه این زبان‌ها در سلسله هخامنشیان است و حکومت هخامنشی را حکومتی فراگیر می‌دانستند که از دستاوردهای تمدن‌های دیگر استفاده می‌کرد.

جواب فعالیت ۲ صفحه ۱۳۸ تاریخ انسانی دهم

به نظر شما چه ارتباطی می‌تواند میان گسترش داستان‌های حماسی و پهلوانی با شرایط سیاسی اجتماعی حاکم بر اوایل دوران حکومت اشکانیان، وجود داشته باشد؟

نشان دهنده احساس بیگانگی مردم ایران با فرهنگ یونانی دوره سلوکی بود و در اوایل دوره اشکانی به عنوان وسیله‌ای برای گسترش قدرت خانواده‌های ایرانی از جمله اشکانیان مورد استفاده قرار گرفت.

جواب فعالیت ۳ صفحه ۱۳۹ تاریخ انسانی دهم

به نظر شما چرا زرتشتیان در اواخر عصر ساسانی و اوایل دوران اسلامی، به نگارش آثار دینی و ادبی خود روی آوردند؟ ترس از فراموشی آموزه‌های زرتشتی و نابودی این دین و نیز رواج ادیان و آیین‌های دیگر در امپراتوری ساسانی به ویژه مسیحیان و تمسخر زرتشتیان به دلیل نداشتن کتاب موبدان، آنان را مجبور به نوشتن آثار زرتشتی کرد.

جواب فعالیت ۴ صفحه ۱۴۰ تاریخ انسانی دهم

الف) هر کدام از متن‌های شماره ۱، ۲ و ۳ به کدام یک از ابعاد تعلیم و تربیت اشاره می‌کنند؟

متن اول: ابعاد دینی، اخلاقی و اجتماعی ذکر شده است.

متن ۲: ابعاد جسمانی و اخلاقی ذکر شده است.

متن ۳: تمام ابعاد را پوشش می‌دهد.

ب) با همفکری بگوئید متن شماره ۳، شما را به یاد کدام یک از شعرهای مولانا می‌اندازد؟ دیوان غزلیات شمس را به کلاس بیاورید و آن شعر را بخوانید.

روزها فکر من این است و همه شب سخنم	که چراغ غافل از احوال دل خویشتنم
از کجا آمده‌ام، آمدنم بهر چه بود	به کجا می‌روم؟ آخر نمایی و ظنم

جواب پرسش‌های نمونه صفحه ۱۴۲ درس پانزدهم تاریخ انسانی دهم

۱- چهار مورد از مهم‌ترین زبان‌های ایرانی دوران باستان را فهرست کنید و دلیل اهمیت هر یک از آنها را بیان کنید.
۱- زبان ایلامی به عنوان زبان نوشتاری دوره هخامنشی به کار می‌رفته است. زبان پارتی یا پهلوی زبان رسمی دربار حکومت اشکانی و نواحی شمالی و شمال شرقی ایران بود.

۳- زبان فارسی میانه یا پهلوی ساسانی زبان رسمی و درباری حکومت ساسانی بوده است.

۴- زبان اوستایی زبان دینی زرتشتیان بوده است.

۵- زبان ایرانی نو، زبانی که در دوران اسلامی به تدریج در نقاط مختلف ایران رواج یافت.

۲- به نظر شما چرا آثار ادبی مکتوبی از دوران هخامنشیان و اشکانیان بر جا نمانده است؟ (دو دلیل ذکر نمایید)

در ایران باستان، روایت شفاهی داستان‌ها و آموزه‌های دینی و ادبی بر نوشتار ترجیح داده می‌شد. از این رو نگارش متون ادبی و دینی چندان مرسوم نبود و فقط اسناد مربوط به سیاست و تا حدودی اقتصاد نوشته می‌شد. از دوره اشکانی تقریباً هیچ نوشته‌ای به زبان و خط حزب وجود ندارد؛ اما شواهد فراوانی بر وجود ادبیات شفاهی پربار در آن زمان وجود دارد و بسیاری از آثار و نوشته‌های آن زمان بر اثر جنگ‌ها یا عوامل طبیعی و ... از بین رفته است.

۳- گوسان‌ها، چه نقش فرهنگی‌ای در تاریخ ایران در عصر اشکانیان داشتند؟

آنها داستان‌های ملی و پهلوانی را به نسل‌های بعدی منتقل کردند و مانع از بین رفتن ادبیات شفاهی کهن ایران در گذر زمان شدند.

۴- مهم‌ترین اهداف تعلیم و تربیت در ایران باستان چه بوده است؟

۱- تربیت فرزندان عاقل، متقی، شجاع، بردبار، مطیع و پرتلاش و نیز تأکید بر ارزش علم و خرد ۲- آموزش و انتقال فنون به فرزندان هر طبقه سیاسی، نظامی، اداری یا مذهبی ۳- تدریس متون دینی .

۵- با توجه به مطالبی که در درس ۱۲ درباره ویژگی‌های نظام طبقاتی عصر ساسانی خواندید، چه ارتباطی میان این

نظام با آموزش و تحصیل وجود داشته است؟

آموزش در انحصار و در اختیار طبقات حاکم جامعه مانند مقامات سیاسی و نظامی، موبدان و معلمان قرار می‌گرفت و همچنین وسیله‌ای برای حفظ امتیازات سیاسی، اجتماعی و مذهبی بود.

درس ۱۶ تاریخ دهم انسانی (هنر و معماری)

جواب فعالیت ۱ صفحه ۱۴۵ تاریخ انسانی دهم

الف - محتوای این سنگ نوشته، کدام ویژگی هنر و معماری هخامنشی را نشان می‌دهد؟ برای پاسخ خود دلیل بیاورید.
تلفیق هنر و معماری هخامنشی را نشان می‌دهد زیرا از هنرهای همه ملل استفاده می‌کند. در این دوره تجربیات و سبک‌های هنری اقوام ایرانی با شیوه‌های بومی آمیخته شد و هنری کاملاً جدید و تحت سیطره روح و هنر ایرانی پدید آمد.

جواب فعالیت ۲ صفحه ۱۴۶ تاریخ انسانی دهم

به تصویر بالا دقت نمایید، چه شباهت‌هایی در آنها می‌بینید؟ از این شباهت‌ها چه نتیجه‌ای می‌توان گرفت؟
ظاهر هر دو مورد یکی است (مانند ریش) و می‌توان نتیجه گرفت که پیوند هنری و فرهنگی ایران و منطقه بین‌النهرین که در زمان هخامنشیان بخشی از خاک ایران شده بود و هخامنشیان از دستاوردهای آن استفاده کردند.

جواب فعالیت ۳ صفحه ۱۵۲ تاریخ انسانی دهم

به پنج گروه تقسیم شوید و با راهنمایی دبیر خود، هر گروه یک بخش از آثار هنری دوره ساسانی را در قالب پاورپوینت معرفی و در کلاس ارائه کنید، الف - بناها، ب - سنگ نگاره‌ها، پ - ظروف فلزی، ت - سکه‌ها، ث - زیورآلات بناها: معبد آناهیتا، آتشکده‌های ساسانی، برج خاموش، شهر مدور، قلعه دختر، کاخ سروستان، پل تاریخی کوار، طاق کسری و فلک الافلاک تنها بخشی از بناهای معماری دوره ساسانی هستند.

سنگ نگاره‌ها: نقش برجسته‌های ساسانی اسناد مهم و معتبر اوضاع سیاسی - مذهبی و اجتماعی در این عصر است. این سنگ نگاره‌ها معمولاً در مقابل سراب‌ها و رودخانه‌ها نصب می‌شوند و در سه دسته با مضامین مذهبی، غیر مذهبی و ترکیبی ظاهر شده‌اند. این نقوش عمدتاً برای آگاه ساختن مردم از کارهای باشکوه و دلاورانه و پیروزی‌های بزرگ حاکم خلق شده و نشان‌دهنده ارتباط شاهنشاه با نیروهای فرازمینی و اعطای حق فرمانروایی توسط اهورامزدا یا یک روحانی زرتشتی و گاه در حضور یاران اهورامزدا (مهر و آناهیتا). عمده‌ترین آنها در بیشاپور نقش رستم، طاق بستان، نقش رجب و فیروزآباد است. در این نقوش شاه را با کلاه می‌توان شناخت.

ظروف فلزی: مهمترین مصنوعات فلزی که از دوره ساسانی بر جای مانده است ظروف نقره‌ای است که برخی از آنها طلاکاری شده است. برخی از این ظروف نقره نوشته‌ای دارند که نشان‌دهنده نام صاحب ظرف و وزن آن است. این ظروف که محل دقیق آنها هنوز مشخص نیست دارای اشکال مختلفی هستند که رایج‌ترین آنها عبارتند از: بشقاب، کاسه نیمکره، تنگه، تابوت با نقش‌های متنوع، تون، ظروف به شکل مجسمه کامل حیوان.

سکه: سکه‌های ساسانی از طلا، نقره و مس بودند، اما نسبت ارزش آنها در تمام دوره ساسانی ثابت نبود. درهم نقره معمولاً بین ۳.۶۵ تا ۳.۹۴ (سه شصت و پنج تا سه نود و چهار) گرم وزن داشت. این وزن بر اساس سکه‌های اشکانی و فنیقیه است. در سکه‌های ساسانی نقش شاه همیشه در یک روی سکه نقش بسته و روی دیگر آن معمولاً شومینه است. سکه‌های ساسانی از طلا، نقره و مس ساخته

جواهر سازی: در دوره ساسانیان هنر طلا و جواهرسازی مانند سایر هنرها رونق گرفت. کیفیت و ظرافت سکه‌ها، جواهرات و زیورآلات مربوط به این دوره گواه این امر است. فرهنگ و تمدن ماد را می‌توان پیشرو سبک‌های هنری دانست. با شکل‌گیری امپراتوری بزرگ هخامنشی، روند نزدیکی فرهنگ‌ها و تمدن‌های شرق باستان به نقطه عطف خود رسید. در زمان ساسانیان، طلا در ایران مصرف زیادی داشت. از شکوه صنایع دستی ایران در دوران هخامنشیان و ساسانیان کم می‌توان گفت. شاهان این سلسله مانند هرمز اول و خسرو دوم به ساختن زیورآلات اشرافی به ویژه تخت سلطنتی توجه زیادی داشتند که مورخان را به حیرت واداشت.

جواب پرسش‌های نمونه صفحه ۱۵۲ درس شانزدهم تاریخ انسانی دهم

۱- دو مورد از ویژگی‌های مهم هنر و معماری عصر هخامنشی را توضیح دهید.

۱) تأثیر دستاوردهای هنری اقوام و ملل زبردست که وجه غالب آن تأثیر روحیه ایرانی بود. ۲) دربار بود که شکوه شاهی و تشریفات درباری و تجملات را به نمایش می‌گذاشت. ۳) طبیعت‌گرایی با استفاده از عناصر طبیعت مانند اشکال حیوانی و گیاهی.

۲- سنگ نگاره‌ها و نقش برجسته‌های دوران هخامنشی و ساسانی، حاوی چه مضامین و محتوایی هستند و چه اهمیتی در شناخت تاریخ آن دوران دارند؟

مضامین تاکید بر جایگاه پادشاه و رابطه او با اهورامزدا، باورها و نمادهای مذهبی، بدن حیوانات واقعی یا افسانه‌ای و... اهمیت این منابع تنها منابع دست اول از دوران باستان باقی مانده و می‌تواند جنبه‌های بسیاری را از زندگی ایرانی بیان کند.

۳- برجسته‌ترین نوآوری‌های معماری اشکانی و ساسانی را شرح دهید.

استفاده از نقش ایوان‌ها، طاق‌ها و گنبد‌ها در ساخت بناهایی که در هر دو حکومت مشترک بوده و در سایر آثار معماری بعد از خود به کار می‌رفته است.

۴- هنر نقاشی و نگارگری در عصر ساسانی چه وضعیتی داشت؟

هنر نقاشی و نگارگری در ایران رونق گرفت و نقاشان ایرانی در ترسیم گل و گیاه و حیوان و انسان مهارت زیادی از خود نشان دادند. نقش‌ها و نقاشی‌های نقاشان ایرانی در عصر ساسانی الهام بخش هنرمندان دوران بعد به ویژه دوره اسلامی بود.

۵- سه مورد از عوامل رونق و شکوفایی هنر و معماری ایران در دوران باستان را استنباط و بیان کنید.

۱- استفاده از دستاوردهای هنری ملل وابسته به ویژه هنر و معماری بین‌النهرین.

۲- توجه پادشاهان و فرمانروایان به ساختن کاخ‌های مختلف و سنگ‌نگاره‌های یادبود.

۳- رونق اقتصادی دولت‌های قدیم و قدرت مالی آنها در رونق فرهنگ و هنر.